

HEDESELSKABETS TIDSSKRIFT

Oplag: 19.600

Nr. 8

30. juni

71. årg.

UDGIVET AF DET DANSKE HEDESELSKAB

1950

naar og hvor
De ønsker det
fra

DVI

VANDINGSANLÆG

-omgaaende Levering

-forlang Brochure.

DANSK VANDINGS INDUSTRI
PROJEKTERING · FABRIKATION
INGENIØR HOLGER ANDERSEN
SNOGHØJ FREDERICIA · TELEFON ERRITSØ 44.V.

Ny telefon: Erritsø 125

Mr. Fordson siger:

*Der er ingen tvivl
om, hvilken traktor
De skal vælge...*

MAJOREN
fører an!

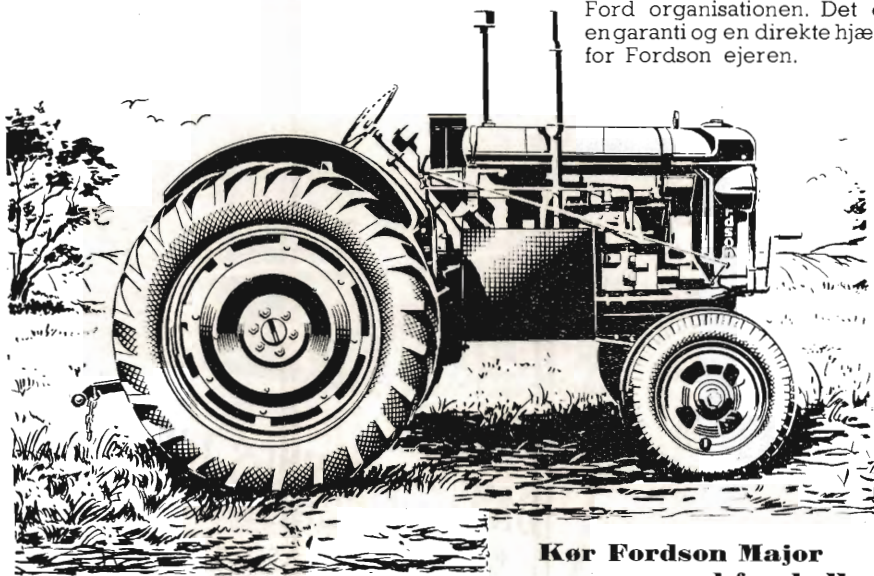
Se først, hvad Fordson Major kan yde: Den 4-cylindrede motor udvikler på benzin 35,4 hk; Fordson Major trækker de redskaber, De har, men kan altid ekstraudstyres med hydraulisk løfteanordning; Fordson Major kan med stor fordel anvendes til alt traktorarbejde - også på den mindre gård.

Se på økonomien: Trods overordentlig stor styrke er Fordson Major billig i anskaffelse; motoren med de 1200 omdrejninger i minuttet giver lang levetid med minimal vedligeholdelse.

Og sidst, men ikke mindst: Service- og reservedelsbetjeningen. Når som helst yder »Det rullende værksted« fra den autoriserede Fordson forhandler hurtig og effektiv traktor-service. Der er ingen tvivl - Majoren fører an!

Fordson MAJOR

Bag Fordson Major står hele Ford organisationen. Det er engaranti og en direkte hjælp for Fordson ejeren.

**Kør Fordson Major
— og nyd forskellen!**

FORD MOTOR COMPANY ^A/s København SV.

Sydvestjydske Teglværkers Salgskontor
Olгод

Telefon 58

Telefon 59

Petersværk Betonvare-Industri.

Nørresundby. - Tlf. 1055 (2 lin.)

Alt i betonvarer efter D. S. 400.
Renseanlægget »Ringtanken« (Dansk patent nr. 59820).
Egne fremstillingsmetoder af højeste standard.

RØDE DRÆNRØR

føres altid på lager fra 2" til 8". — Tilbud til tjeneste.

A/S Gammelgaard Teglværk.
Telefon 187. Skive.

Stenvad

Cementstøberi

Telf. 6 Stenvad

Arnold Westmark

Alle \triangle mærkede rør føres
Altid leveringsdygtig

Skive Cementstøberi

KNUD ØSTERGAARD
Telefon 921

●
Normrør

med garantimærket \triangle
Imprægnering
Brøndrør

RØDE DRÆNRØR

**TAGSTEN
MURSTEN**

=

Kählers Teglværk
Korsør

**Krogsgades
Cementstøberi**

v/ J. C. Halvorsen & Sønner.
Kontor:
Dannebrogsgade 22, Århus.
Telefon 5019—5020.

Ny fabrik i Vejlbj.

Tlf. Riltsskov 9319.

Alt i betonvarer D. S. 400.

BESENBRO

CEMENTSTØBERI

v/ ingeniør C. G. Madsen
Telefon 34

Prima betonrør efter dansk
ingeniørforenings normer.

Mrk. \triangle i alle gangbare di-
mensioner fra 10—60 cm så-
vel med som uden muffe.
FORLANG TILBUD

Bjerringbro

Cementvarefabrik

ved Th. Petersen

Telf. 111, Bjerringbro

ALLE

\triangle **MÆRKEDE RØR**

Imprægnerede
og uimprægnerede

Stort lager
Altid leveringsdygtig

RANDERS

MØRTELVÆRK OG

BETONRØRSFABRIK

v/ Marius Ødum

Kristrup pr. Randers

Tlf. 400 Randers fri not.

Kun \triangle mærkede varer
føres. - Største lager.
Bedste kvaliteter.
Forlang tilbud.

**Teglværkernes
Salgskontor**

Esbjerg
Telef. 265—546

DRÆNRØR

2"—15"
Mursten . Tagsten

Midtjydske Betonvarefabrikker

Fabrik & lager —

Herning & Lind.

Lager af \triangle mrk. betonvarer

Telf. Herning 476

Telf. Lind 45

HØJSLEV TEGLVÆRKER A/S

Prima, røde drænrør

i størrelse fra 2 til 15 tommer

Indhent tilbud

Tlf. Højslev 3

Midtjydske Teglværkers Salgskontor

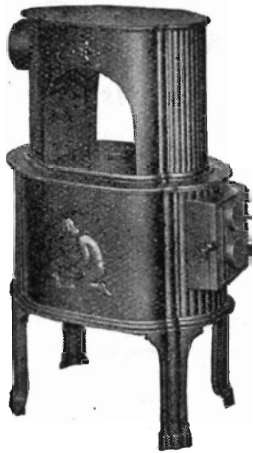
Telefon Skive 1030

S. m. b. A.

Telefon Viborg 1330

Alle størrelser i drænrør leveres

RIBE *Brændeovne og Tørveovne* *Brændekaminer* *Brændekomfurer*

Moderne emailerede
Rundtræk-Kaminer
i mange Typer og Størrelser.
Ovne & Komfurer.
Bygnings-Støbegods
RIO Radiatorer
Ribe Centralvarmekomfurer
Brochure sendes paa Forlangende

A/S RIBE JERNSTØBERI RIBE
GRUNDLAGT 1848 · TELEFON: RIBE 261 (3 LINIER)

Børnelammelses- og ulykkesforsikring

Den gensidige
Landbo-Sygeforening
Vesterbrogade 15
København V.
Telef. 6659 - 5974

Landbrugslotteriet

udlodder årligt
kr. 5.485.620
Største gevinst
2 gange årligt
kr. 80.000

Handelsbanken i Viborg

Filial af Aktieselskabet
Kjøbenhavns Handelsbank

Kontortid: 9—15
Telefon 1500 (5 linier)
Kontor i Karup

Ellidshøj Kridt- & Kalkværk

af *C. M. Christensen, Århus*

Telefon Ellidshøj 4 og Århus 7312

Fabrikation af jordbrugskalk samt foderkridtmel

VANDINGSANLÆG TIL LANDBRUG
20-årig Erfaring i Projekttering og Fabrikation
Forslag Modtaget Brodrene

Telefon 59 C. H. CLAUSEN, Broager

Landmændenes eget gensidige Forsikringselskab

„Hagelskadelorsikringen for Jylland“.

Danmarks største Selskab i denne Branche har nu i 84 Aar (Siden 1866) ydet de jyske Landmænd en fuld betryggende Forsikring mod Tab ved Haglskade paa Markafgrøder til den lavest mulige Aarspræmie. —

Gennem Reassurance er Medlemmernes solidariske Ansvar nu stærkt begrænset.

Indmeldelser modtages af de i hvert Herred ansatte Distriktsforstandere eller ved Henvendelse til **Foreningens Hovedkontor, Ryegade 33, Aarhus, Direktør Walter Houlberg.** — Telefon 1284. —

Bestyrelsen for fornævnte Forening:

Chr. Lüttichau, Tjele, Formand. *H. Skau*, Hammelev.

Proprietær Suhr-Kirketerp, Alstrupgaard pr. Hadsten.

Kr. Kristiansen, Højvang pr. Daugaard.

Traktorer - Redskaber - Landbrugsvoogne - Automobileer
Reserve dele - 1. Kl. Værksted - Tilbehør
Aut. Ford-Forhandler

A. Philipsen & Co.

Tlf. 532

Vesterbrogade 7

Tlf. 1064

Hedeselskabets Tidsskrift

Nr. 8

30. juni 1950

71. årg.

Indtrædende medlemmer indtegnes hos selskabets forretningsførere. Medlemsbidraget er enten årlig mindst 5 kr. eller en gang for alle mindst 100 kr. Større bidrag modtages gerne. Tidsskriftet udgår ca. 16 gange årligt og sendes uden vederlag til selskabets medlemmer. Annoncer bedes sendt til Hedeselskabets hovedkontor, Viborg. Annoncepris 40 øre pr. mm. Oplag 19.600 eksemplarer.

Indhold: Årsberetning 1949—50. (Forts. næste nr.). — Repræsentantvalg til Det danske Hedeselskab.

Årsberetning 1949—50

ved

direktør *Niels Basse.*

Vi tør forudsætte, at vort samfund er vel tjent med, at nye skove vokser op på Jyllands hedearealer, at der tilvejebringes betingelser for oprettelse af mange nye hjem gennem opdyrkningsarbejder på heden og ved gennemførelse af landvindingsarbejder, at vi øger jordens produktionsevne ved gennemførelse af nødvendige grundforbedringsarbejder også på allerede dyrket jord, at vi i det hele taget følger den linie, vi hidtil har arbejdet for: at skabe bedre levevilkår for mennesker gennem et arbejde, der betyder større produktion af livsfornødenheder, og som giver megen nyttig beskæftigelse.

Der kan ikke være delte meninger om, at en indsats på disse områder er, hvad tid og forhold kræver, og vi kan også føle os overbevist om, at ethvert arbejde, der forøger jordens produktionsevne, her i vort land betyder en varig styrkelse af vort samfund. Den efterfølgende beretning vil fortælle om, at hedeselskabet også i det forløbne år i stort omfang har medvirket ved produktive arbejders iværksættelse og gennemførelse.

Plantningsvirksomheden

Hedeselskabets plantningsvirksomhed har i det forløbne år i hovedsagen beskæftiget sig med de samme opgaver som i de nærmest foregående år.

På statens vegne har hedeselskabet formidlet følgende bevillinger til fremme af forskellige plantningsopgaver:

1. til småplantninger og hegn	885 000 kr.
2. tilskud til forsøg med plantning af frugttræer i bjergfyrplantager	1 000 «
3. tilskud til vejledning ang. hugst og kultur i læplantninger og mindre plantager samt planlægning af læplantningslaug og tilsyn med arbejdernes udførelse	550 000 «
4. tilskud til plantager, der står under hedeselskabets tilsyn og har overtaget fredskovspligt	345 000 «
5. tilskud til beplantning af private brunkulslejer . .	20 000 «

Det er, som det vil ses, meget betydelige beløb, der er tale om. — Til trods for, at statens finansielle situation må mane til streng økonomi, har bevillingsmyndighederne indset, at plantningsarbejderne måtte fremmes i størst mulig omfang.

Til de under punkt 1 og 4 anførte formål, hvor der på finansloven var afsat henholdsvis 725 000 og 200 000 kr., har det på grund af en stigende arbejdsmængde været nødvendigt på tillægsbevillingsloven at bevilge yderligere 160 000 og 145 000 kr.

Den under punkt 5 nævnte bevilling er første rate af en for en 5 års periode givet bevilling på 100 000 kr.

Hedeselskabet har grund til at være taknemlig for den villige indstilling landbrugsministeriet og finansministeriet har vist overfor de fremsatte ønsker.

Læ- og hegnsplantning.

Den samlede bevilling på 885 000 kr. til dette formål er anvendt således:

Tilskud til indkøb af planter gennem plantningsforeningerne	441 682 kr.
Tilskud til læplantningslaugene	279 297 «
Ekstraordinært tilskud til Sønderjylland	20 241 «
Til særlige formål i plantningsforeningerne	70 480 «
Til jordarbejde i forbindelse med læplantning	28 372 «
Hedeselskabets administrationsudgifter	45 000 «
Ialt	885 073 kr.

I året 1949—50 er der ialt på denne måde gennem plantningsforeningerne samt gennem landbo- og husmandsforeningerne udleveret ca. 8,7 mill. nåletræer og 6,2 mill. løvtræer til 16 764 modtagere. Til læplantningsarbejder udført af hedeselskabets flyvende korps er

Plantage på Djursland med ca. 25-årig lærk. Fot. 1950.

der endvidere til 2468 modtagere anvendt 6,1 mill. nåletræer og 2,1 mill. løvtræer, således at

den samlede planteudlevering har andraget ialt ca. 23,1 mill. planter fordelt til ca. 19 000 modtagere. Den samlede indkøbspris på disse planter har andraget 1 580 822 kr.

Det ordinære tilskud til direkte nedsættelse af plantepriisen har i lighed med tidligere år andraget 40 % af planternes indkøbssværdi.

I de nærmest foregående år har der herudover været ydet for-

eningerne et beløb svarende til 10 % af værdien af de udleverede planter til anvendelse til de såkaldte »særlige formål«, d. v. s. præmiering, anlæg af demonstrationsplantninger, lokalt tilsyn, renholdelse af plantningerne m. v.

Hidtil har plantningsforeningerne af disse 10 % måttet afholde en mindre udgift til betaling af hedeselskabets administrationsudgifter, d. v. s. til delvis dækning af lønnings- og rejseudgifter i forbindelse med personalets arbejde med læplantningsopgaverne, men som følge af den nyordning, der er truffet vedr. beregning af statens tilskud til hedeselskabet, har det været nødvendigt at søge hele den til hedeselskabets administration af de pågældende arbejder medgående udgift afholdt direkte af bevillingen, og der er i den anledning, som det vil ses af omstående opstilling, afsat skønsvist 45 000 kr. til det nævnte formål. *I den anledning har det været nødvendigt i det forløbne år at reducere tilskudet til særlige formål fra 10 til 7½ % af de udleverede planters værdi, og det vil formentlig fremtidigt ikke være muligt at udbetale mere end 5 % til de anførte formål.*

Da dette beløb nu imidlertid ubeskåret vil kunne overlades foreningerne til disposition, er det hedeselskabets håb, at det fortsat må være muligt for de fleste plantningsforeninger at få gennemført de arbejder, der findes påkrævede. Kun for enkelte mindre plantningsforeninger i særlig udsatte egne vil det måske kunne knibe at fremme arbejdet i det omfang, det hidtil har været muligt, og hedeselskabet vil i disse tilfælde søge at hjælpe på anden måde.

Der kan være grund til i denne forbindelse at gøre opmærksom på, at det ofte meget betydelige arbejde, der gøres af foreningernes lokale folk, formand, bestyrelse, kredsforstander o. a., er ganske ulønnet, således at det til særlige formål udbetalte beløb fuldt ud anvendes direkte til fremme af plantningsopgaver.

Også i de forløbne år har der været en følelig mangel på flere af de vigtigste nåletræer til læplantning, og antallet af udleverede planter ville antagelig have været noget større, dersom planteskolerne i fuldt omfang havde kunnet efterkomme alle bestillinger. Det synes imidlertid, som om manglen på planter skulle være nogenlunde afhjulpet til næste plantningssæson, således at der i de kommende år formentlig vil blive fuldt tilstrækkelig af de almindelige plantearter. Man må derfor sikkert regne med, at læplantningsarbejderne vil tiltage i omfang i de nærmest kommende år.

Forsøg med frugttræer i bjergfyrlantager.

Der er af denne bevilling, der er på ialt 1000 kr., ydet tilskud til anlæg af frugtplantager i *Sdr. Vium bjerge, Nr. Bork og Haraldslund plantager.*

Vejledning angående hugst og kultur.

Af bevillingen på 550 000 kr. er der i årets løb anvendt ca. 533 100 kr.

Beløbet er i hovedsagen medgået til aflønning af det ved hedeselskabets flyvende korps beskæftigede personale. — Det drejer sig

Kulissehugst i Guldborgland plantage. Fot. 1950.

om beskæftigelsesarbejder dels under B. I., hedeselskabets plantagearbejder, dels under B. 137, hedeselskabets læplantningsarbejder.

Tilskud til arbejds løn til de nævnte foranstaltninger udredes af arbejdsministeriet i henhold til den gældende beskæftigelseslovgivning, medens udgiften til lønninger efter en mellem landbrugsministeriet og arbejdsministeriet truffet aftale forlods udredes af førstnævnte ministerium, men således at arbejdsministeriet refunderer 20 % af det til arbejds løn til henviste arbejdere anviste beløb.

Tilskud til anlæg af fredskovsplantager.

Efter at statens tilskud til anlæg af fredskovsplantager for et par år siden blev nedsat fra to trediedele til halvdelen, havde man frygtet, at tilgangen af nye plantager hurtigt ville blive mindre. Dette

har dog ikke endnu været tilfældet. Endskønt man måtte formode, at den pengeregighed, der rådede i årene umiddelbart efter krigen, hurtigt ville aftage, og selv om man stadig må gøre nye plantageejere opmærksom på, at den i plantageanlægene investerede kapital ikke kan forventes normalt forrentet, har det vist sig, at en stor kreds af plantningsinteresserede privatpersoner stadigt ønsker at anlægge nye plantager.

I årets løb er der i 256 private fredskovsplantager tilplantet ialt 1175 ha, og der er hertil udbetalt et tilskud på 311 965 kr. Hertil kommer, at staten for opmålingsarbejdet og tinglysningsudgifter har betalt 14 450 kr., således at der ialt til anlæg af fredskovsplantager blev anvendt 326 415 kr. af den samlede bevilling på 345 000 kr.

I 1949 er der iøvrigt anlagt 56 nye plantager med et samlet areal på 1206 ha samt endvidere anmeldt udvidelse af 28 ældre plantager med ialt 332 ha, således at der ialt er tilkommet 1538 ha. I det samme tidsrum er der ved ophævelse af fredskovspligt m. v. fragået 174 ha, hvorefter netto-tilvæksten for plantagearealet andrager 1364 ha.

Der er herefter ved udgangen af 1949 ved hedeselskabets medvirken oprettet 3092 plantager med et samlet areal på 104 757 ha, hvoraf der er tilplantet 78 642 ha.

Det er hedeselskabets opfattelse, at de store plantagearealer, der nu vokser op, og som i de kommende år i stigende omfang vil få indflydelse på landets vedproduktion, vil få den allerstørste betydning. Det synes at ligge indenfor mulighedernes grænse, efterhånden som plantagerne kommer til skelsår og alder, at opnå en gennemsnitshugst på i alt fald 4 m³ pr. ha om året af hele det bevoksede areal, og det vil med det nuværende plantageareal betyde en samlet hugst i hedeplantagerne på ca. 3—400 000 m³ årlig.

I betragtning af, at afsætningen på brændemarkedet efter alle solemærker at dømme vil aftage stærkt i de kommende år, kan udsigten til en stærkt forøget hugst i en overskuelig fremtid gøre spørgsmålet om anlæg af en større industrivirksomhed til forædling af overskudsproduktionen aktuel.

Brunkulslejernes tilplantning.

Efter at der i nogle år, ved hjælp af midler, stillet til rådighed af jagtfonden, er gennemført forsøg med tilplantning af afgravede brunkulslejer på forskellige staten tilhørende lejer, i det store og hele med tilfredsstillende resultat, har landbrugsministeriet ønsket at tage dette arbejde op på en bredere basis.

Efter forhandling med finansministeriet er der herefter for 1949—50

givet en bevilling på 20 000 kr., som foreløbig tænkes fornyet for en 5 års periode, således at der kan gives tilskud til private lodsejere, der er interesserede i at få tilplantningsarbejde gennemført.

Arbejdet udføres under hedeselskabets ledelse og tilsyn på ca. 10 %

Løvtræindplantning i brandbælte omgivet af vildthejn i plantagen Dalgas, birk med eg under. Fot. 1950.

af den enkelte lodsejers areal, i striber eller grupper, alt efter forholdene, og uden udgift for de pågældende.

Plantningerne skal fredes i 10 år efter plantningen, således at de ikke lider overlast som følge af menneskers eller dyrs færden på arealet.

Den givne bevilling på 20 000 kr. er i året 1949—50 fuldt udnyttet. Der er foretaget plantning i omgravede brunkulslejer i Brande, Haderup, Hoven, Resen, Rind, Sdr. Felding og Sdr. Omme sogne. Det omgravede areal i de besøgte lejer udgør ca. 360 ha; der er heri tilplantet 5 meter brede striber med en indbyrdes afstand på ca. 45 meter. I samtlige striber er der foruden

plantning også sået gyvel. Det tilkultiverede areal udgør sammenlagt 36 ha, og planteforbruget har været 185 625, heraf 110 000 bjergfyr, 31.000 skovfyr, 35 000 contortafyr samt 10 000 murrayana- og østrigsk fyr. Desuden er der indkøbt ca. 9000 birk og el, hvis plantning først kan opføres på regnskabet for året 1950—51.

Priser og afsætningsforhold.

Ved bekendtgørelse af 26. og 28. oktober 1949 ophævedes såvel rationeringsbestemmelserne som maksimalpriserne med hensyn til brænde, hvorved hele den tvungne fordelingsordning bortfaldt, således at plantageejerne igen for brændesalgets vedkommende kan knytte forbindelse med deres naturlige kundekreds.

Priserne har i det store og hele holdt sig uforandret efter maksimalprisernes ophævelse, og afsætningen har endnu ikke i det forløbne år voldt større vanskelighed.

Sammenlignet med priserne for andre brændselsemner er brændeprisen i virkeligheden meget moderat. Lægger man brændværdien til grund, kan man med de nuværende priser for kul og koks, selv når man tager hensyn til udgiften ved hjemkørsel, opsavning og indbæring i hus, betale op til 23—24 kr. for en rm bjergfyr i skoven.

Når brændet alligevel er vanskeligt stillet i konkurrencen, er det altså ikke prisen, der virker afskrækkende, men snarere den større ulejlighed, der er forbundet med hjemkørsel, opbevaring o. s. v. Koks leveres som bekendt af købmanden nedbåret i kælder og fylder meget lidt i sammenligning med brænde.

De mange flaskegasanlæg, som i de senere år er installeret til køkkenbrug såvel i forstadsbebyggelser som i mange landejendomme, synes at skulle påføre brændet en virkelig følelig konkurrence.

Skal hedeplantagerne fastholde deres gamle brændekunder, vil det sikkert blive nødvendigt at yde en bedre service end hidtil, evt. derved at brændet leveres færdigt til indfyring og nedbåret i kælder eller andet brændselsrum.

For *gavntræets* vedkommende er stadig de ved bekendtgørelse af 3. decbr. 1948 fastsatte maksimalpriser gældende, derimod er bestemmelserne for salg af gavntræ i det forløbne år blevet lempet betydeligt. Ved bekendtgørelse af 26. oktober 1949 blev bestemmelsen om, at der til lokale landhåndværkere kun måtte sælges 5 m³ rundt gavntræ ophævet, ligesom også bånd fra samme dato frit kan sælges til lokale købere, og endelig bortfaldt den 28. februar 1950 hele autorisationsordningen, således at enhver form for gavntræ nu frit kan sælges til enhver køber.

Såvidt vides har det fra prismyndighedernes side været under overvejelse at ophæve maksimalpriserne for gavntræ, men spørgsmålet herom er endnu ikke blevet endelig afgjort.

*Østrigsk fyr som overstandere over 2. generation.
Neckelmanns plantage ved Viborg. Fot. 1950.*

Som tidligere nævnt er der for tiden en betydelig prisforskel på dansk og udenlandsk træ, men det er i de færreste tilfælde forbrugerne, der høster fordelene af det billige danske tømmer, idet det er ganske almindeligt, at der ved alle byggekalkulationer regnes med priser på importeret træ.

Efterspørgslen efter gavntræ af dansk oprindelse må under disse forhold naturligvis blive betydelig, og selv om gavntræhugsten på grund af merhugstordningen i de forløbne år har været betydelig større end normalt, må man så længe der opretholdes en betydelig prisforskel på dansk og importeret træ regne med en efterspørgsel efter dansk tømmer, som er langt større end Danmarks skove og plantager kan imødekomme.

Såfremt maksimalpriserne ikke mod forventning bliver fuldt ophævet inden den kommende skovningssæson, vil det blive nødven-

digt at give skovbruget en passende forhøjelse af priserne til dækning af de stigende arbejdsudgifter.

Merhugstordningen.

Som meddelt i årsberetningen sidste år udsendte landbrugsministeriet under 30. juli 1948 bekendtgørelse om en merhugstordning for gavntræ. — Landets behov for træ til bygningsbrug, emballage, gulvmateriale, sveller og meget andet kunne ikke tilnærmelsesvis dækkes ved gennemførelse af en »normalhugst« suppleret med den relativt beskedne import af træ, der kunne regnes med, og der måtte derfor træffes ekstraordinære foranstaltninger for at få træ frem.

Merhugstordningen har haft til formål at opfordre til øget hugst af gavntræ fra skov- og plantageejendomme med relativ megen gammel masse mod udbetaling af en erstatning for den ved den forøgede hugst forårsagede skade.

Da erstatningen alt efter merhugstens størrelse har varieret fra 5 til 20 kr. pr. m³ (det sidste beløb for en merhugst på over 70 % af normalhugsten) har en del ejendomme, navnlig i betragtning af, at merhugsterstatningen var fritaget for indkomstbeskatning, set deres fordel ved at foretage unormalt store hugster.

Det kan nævnes, at der i hedeselskabets egne plantager i de 3 år merhugstordningen har været i kraft er præsteret en merhugst på 16 900 m³ med en samlet erstatningsudbetaling på 228 300 kr., medens der i de af hedeselskabet detailledede private plantager er hugget 26 400 m³ og udbetalt en samlet erstatning på 383 600 kr.

Det har ikke kunnet undgås, at ganske enkelte plantageejere har følt sig fristet til at hugge over evne for at skaffe sig kontanter; sådanne forsøg er imidlertid blevet bremsede, og i det store og hele er der ikke hugget mere end forsvarligt er under hensyn til landets forsyningssituation.

Man må imidlertid være klar over, at merhugsten repræsenterer en kapitalhævning og ikke et udbytte, og den øgede hugst i de senere år må følges af en relativ lavere hugst i de kommende år, hvis der ikke skal ske varig skade på skovtilstanden og produktionsevnen.

Hugsten i plantagerne.

I hedeselskabets egne plantager, der ved udgangen af 1949 omfatter et bevokset areal på 8733 ha, har

Yngre birkekultur med god form og vækst, bestående af vortebirk, udvalgt til frøavl. Djursland. Fot. 1950.

hugsten i det forløbne år andraget ialt 23 000 m³, heraf 15 900 m³ gavntræ, 6 500 m³ brænde og 600 m³ småeffekter. Hugsten svarer til ca. 2,7 m³ pr. ha bevokset areal.

Man bør i denne forbindelse erindre, at omkring halvdelen af det bevoksede areal består af kulturer og unge bevoksninger, hvor der endnu ikke er foretaget nogen hugst.

Gavntræhugsten er i forhold til sidste år steget med 900 m³ som følge af, at flere af hedeselskabets egne plantager har deltaget i merhugstordningen for gavntræ. At merhugsten ikke har givet sig endnu større udslag i indeværende års hugsttal skyldes, at en stor del af hugsten i »merhugståret« (1. oktbr. 1948—31. septbr. 1949) er indgået i sidste års regnskab.

Hugsten i de *private* plantager, som administreres og detailledes af hedeselskabet, har i det forløbne år

udgjort ca. 20 500 m³ gavntre, 8 200 m³ brænde og 300 m³ småeffekter, hvilket med et bevokset areal på ca. 8 800 ha svarer til ca. 3,3 m³ pr. ha.

Køb og salg af arealer.

I oktober 1949 erhvervede hedeselskabet af redaktør *Valentin Schmidt*, Kolding, *Munklinde plantage* i Bording sogn.

Plantagen, der i hovedsagen er bevokset med rødgran, er 29,2 ha, og købesummen androg 35 000 kr.

Som udvidelse af *Færchs plantage* er købt en parcel på 5,3 ha af *Højlund plantage*. Arealet er bevokset dels med nåletræ, dels med bøg. Købesum 6000 kr.

Endvidere er der til udvidelse af *Agerskov plantage* købt et hedeareal på 28,7 ha for en pris af 6512 kr.

Endelig er der til *Albæk plantage* købt et areal på ca. 9,5 ha til dels bevokset med nåletræ. Arealet grænser op til *Hjedsbækgaard plantage* og indgår fremtidig i denne ejendom.

Til Tarm-Foersom husmandsforening har hedeselskabet solgt et areal af *Løvenskjolds plantage*. Arealet er på 51,7 ha og består hovedsagelig af hede. Efter opdyrkning agtes arealet anvendt til fælles græsning. Salgssummen er 9375 kr., og salget er betinget af, at foreningen opnår et forventet lån af jordfondens midler.

Fra *Mangehøje plantage* er til Naur-Sir kommune solgt et areal på 1,6 ha, der tænkes anvendt som sportsplads. Salgssum 1500 kr.

Plantningsafdelingens bygninger.

Arbejdet med vedligeholdelse og hovedstandsættelse af hedeselskabets bygninger har i årets løb lagt stærkt beslag på hedeselskabets byggevirksomhed, der ledes af konstruktør *A. Jelsbak* under mose- og engafdelingens distriktskontor i Aarhus.

Af større arbejder, der er gennemført i det forløbne år, er der grund til at nævne istandsættelsen af *Birkebæk skovridergaard*, der har kostet ca. 15 000 kr., og hovedreparation af skovfogedboligen »*Letagergaard*« i Dejbjerg plantage til et lignende beløb.

Der er i årets løb dels fuldført, dels påbegyndt ialt 14 større og mindre arbejder til en samlet overslagssum på ca. 75 000 kr.

Hedeselskabets plantageregulering.

I de 1½ år planlægningsinstitutionen har bestået, er der udført følgende arbejder:

Kortlægning og planlægning af egne plantager:

I 2. distrikt: Djursland 220 ha, Valskov 185 ha og Aarhus 95 ha, ialt 500 ha.

Trehøje plantage på Djursland.

Skovfyrrene er syge og stærkt ødelagt af Marvborerangreb. De hvide striber under træerne er pløjede render til underplantning. Fot. 1950.

I 5. distrikt: Birkebæk 962 ha, Harreskov 849 ha, Skarrild krat 126 ha, Hesselvig 734 ha, Døvling 315 ha, Røddinglund 182 ha, M. B. Bruun 338 ha, Barde 187 ha og Fjederholt nordre 23 ha, ialt 3716 ha.

I 7. distrikt: Slauggaard 433 ha.

I 15. distrikt: Hjedsbækgaard 212 ha.

For disse 4 distrikter omfatter det således samlet 4861 ha.

Opmåling af private plantager: Classonsborg ca. 250 ha, Alle-

strupgaard ca. 216 ha, Rørbækgaard ca. 88 ha, Veggerby ca. 35 ha og diverse mindre vurderinger ca. 50 ha, eller ialt 639 ha.

Efterhånden som plantagerne bliver planlagt og derved kommer under kontrol, indføres der *et særligt bogføringssystem*, hvorved iagttagelser og driftsresultater bliver registreret på en overskuelig måde. Dette gælder særlig hugst- og kulturoplysninger. I det lange løb indebærer det den fordel, at man får bogført de erfaringer, der gøres, hvorved det fremtidig bliver lettere at disponere rigtigt og muligt med større sikkerhed at angive retningslinierne for den fremtidige skovdrift.

I forbindelse med planlægningen er der foretaget særlige undersøgelser, der er offentliggjort i Hedeselskabets Tidsskrift:

Tilvækstundersøgelser vedr. skovfyrrer på Djursland, i H. T. 15. november 1949, Fotogrammetriske forsøg, i H. T. 15. januar 1950, og Rødgranens produktionsforhold på den midtjydske hede, i H. T. maj 1950.

Forsøgene med *kortlægning fra luften* har givet ganske gode resultater. Man er nu klar over, at nøjagtigheden i de fleste tilfælde må anses for at være tilstrækkelig god. Ligeledes er denne form for kortlægning billig, og dette forhold gør sig i højere grad gældende jo større arealet er og des mere uoverskuelige bevoksningsforholdene er. Der er allerede nu fra privat side vist stor interesse for denne kortlægningsmetode, således at der i år vil blive indfløjet 4000 ha.

I tilslutning til arbejder med *undersøgelse af rødgranens vedmasse og tilvækstforhold* er der blevet udarbejdet midlertidige grafiske oversigter, der giver besked om bl. a. bonitet, vedmasse, tilvækst og hugst. Man har herved opnået et bedre grundlag til bedømmelse af disse forhold, end man tidligere har været i besiddelse af, hvilket ikke alene får betydning ved taksationer og budgettering, men også ved vurderinger og prisforhandlinger, og ikke mindst ved en beregning af kommende års samlede vedproduktion i hedeplantagerne.

Angreb af insekter og svampe.

Der har i de sidste par år vist sig alvorlige angreb af forskellige insekter i hedeplantagerne.

»*Marvboreren*« (hylesinus piniperda) har anrettet store ødelæggelser på fyrrebevoksningerne på Djursland, især omkring den af tyskerne anlagte flyveplads ved Tirstrup. Senere er der også kommet lokale voldsomme angreb i Høllund Søgaard, Klelund, Houborg m. fl. plantager. — Angrebet bekæmpes bedst ved at drage omsorg for at skovede effekter snarest mulig fjernes fra plantagen.

OVERALT

i Danmark anvender arkitekter, ingeniører og bygningshåndværkere i største udstrækning til al slags

byggeri,

udvidelser,

ombygninger,

moderniseringer,

reparationer,

varme- og lydisolering

de danske

Danatex træfiberplader

og

Troldtekt træbetonplader

Hver eneste plade er stemplet - **det** er Deres garanti!

**Pladerne fås hos tømmerhandlere
og forhandlere af bygningsmaterialer**

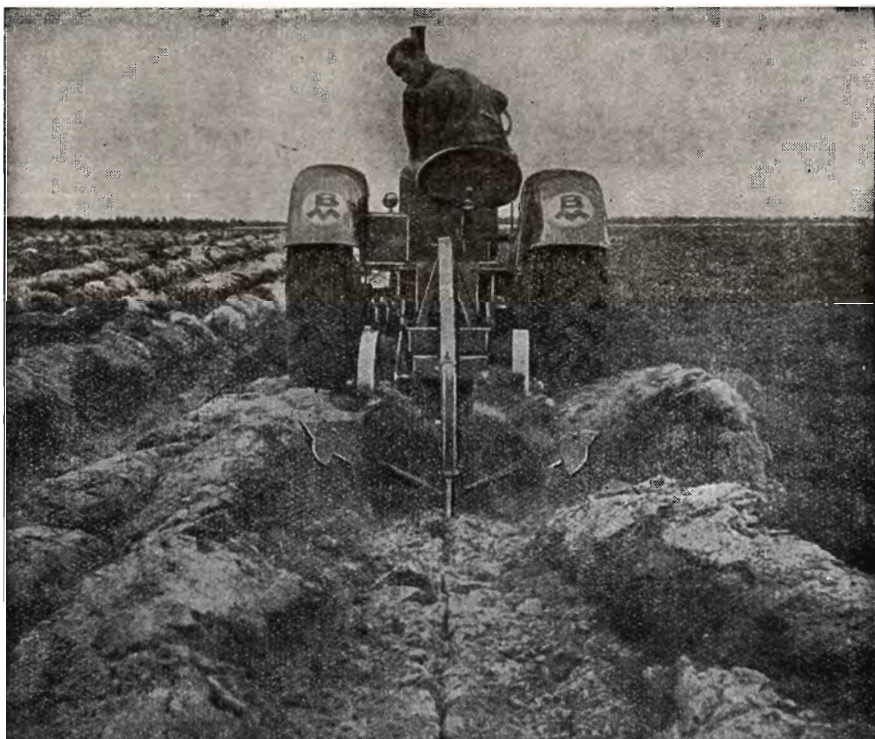
Fabrik

A/S Troldhede Pladeindustri, Troldhede

MUNKTELL'S

40 HK RAAOLIE-TRAKTOR

HURTIG - STÆRK - BILLIG I DRIFT

Munktell's-Traktoren med indbygget plov og grubber klarer pløjning af hede med kun een-mands-betjening

**Afprøvet på Statens Redskabsprøver, Bygholm
(Se beretning nr. 100)**

Eneforhandling for Danmark:

JOHS. H. JENSEN

Maskinimport

TAASTRUP

Leverandør til Det danske Hedeselskab

Et andet insekt, der synes at kunne blive et ondartet skadedyr, er *en stor barkbille* (hylesinus micans), der i løbet af de sidste år har ødelagt mange sitkabevoksninger i klitvæsenets plantager. Endnu har skaderne i de egentlige hedeplantager været ret begrænsede, men et enkelt angreb i Dalgas plantage synes ret alvorligt.

Endelig har der i plantagerne på Grindstedegnen været angreb af *en vikler* (tortrix tedella), der ernærer sig af grannåle. Foreløbig har angrebet mest skadet salget af pyntegrønt, men ved fortsatte angreb vil tilvæksten nedsættes og træerne svækkes, således at de kan blive modtagelige for angreb af andre snyltere.

De to førstnævnte insekter og de af dem forvoldte skader har iøvrigt været indgående beskrevet i Hedeselskabets Tidsskrift, pag. 14 1949 og pag. 27 1950, af afdelingsleder ved Statens forstlige Forsøgsvæsen, skovrider *E. Løfting*.

I forbindelse med de stærke angreb af Hylesinus piniperda på skovfyr i plantagerne på Djursland har der desværre vist sig ret alvorlige angreb på samme træart af *Rodfordærversvampen* Fomes annosus, således at næsten alle bevoksninger af skovfyr på Djursland i denne sommer ser alt andet end tiltalende ud. — Forhåbentlig vil såvel insekt- som svampeangrebene vise sig at være forbigående, idet skovfyrren på de lette boniteter på Djursland hidtil har været betragtet som hovedtræarten.

Plantagebrande.

I henseende til plantagebrande har det forløbne år været bemærkelsesværdigt, idet der overhovedet ikke har været anmeldt nogen brandskade.

Arbejds- og beskæftigelsesforhold.

Hedeselskabets overenskomst med Dansk arbejdsmandsforbund, der sidst blev fornyet den 1. april 1948, blev sammen med de fleste af landbrugets og skovbrugets overenskomster opsagt til 1. april 1950, idet man fra Dansk arbejdsmandsforbunds side ønskede indført en række forbedringer af såvel almindelig som lønmæssig karakter.

Efter at der er opnået forlig med landbrugets og skovbrugets hovedorganisationer, er der fra 1. april at regne blevet gennemført en forhøjelse af timelønnen på 9 øre for mænd og 7 øre for kvinder, samt en forhøjelse af alle akkordsatser med 2 %, samt forskellige andre mindre væsentlige ændringer.

I de fleste egne af Jylland har det ikke i år voldt vanskeligheder at skaffe den fornødne arbejdskraft.

Samarbejde med jagtrådet.

I de senere år har hedeselskabet administreret en bevilling af jagtfondens midler til etablering af *løvtrælækapper* i udkanten af plantager. Foruden de egentlige lætræer indblandes såkaldte »jagttræer«, d. v. s. roser, gyvel, slåen o. l., som kan yde direkte beskyttelse og føde for vildtet.

Jagtrådets tilskud udgør 90 % af planteprisen, medens plantemodtagerne selv betaler 10 %, og det er hedeselskabets opfattelse, at bevillingen på udmærket måde tjener det dobbelte formål at skabe vindstærke plantageudkanter og bedre betingelser for vildtet.

Bevillingen har for det forløbne år udgjort 7000 kr., for hvilket beløb der er uddelt ialt ca. 80 000 planter til 67 plantager.

Plantning på Færøerne.

Efter ønske af Færøernes plantningsudvalg har skovrider *S. A. Christensen* i august 1949 foretaget en rejse til Færøerne for at være plantningsudvalget behjælpelig med gennemførelse af plantningsarbejderne deroppe. Rejseudgifterne i forbindelse med denne rejse blev betalt af det færøske plantningsudvalg, og under besøget blev der truffet den ordning med plantningsudvalget, at alle rejseudgifter i forbindelse med lignende rejser i fremtiden ligeledes vil blive refunderet hedeselskabet.

I 1949 blev der sendt et — efter færøske forhold — betydeligt antal planter af forskellig slags derop til brug i plantagerne og til uddeling til private. Det er lykkedes at fremskaffe mindre partier skovfrø af en afstamning, der såvidt man kan dømme vil være velegnet til brug under de specielle klimatiske forhold.

Der er stadig betydelig interesse for skovplantning på Færøerne.

Vindmålings- og lævirkningsforsøg.

De i sin tid af professor Chr. Nøkkentved udførte undersøgelser over lævirkning, der på grund af professorens alt for tidlige død ikke blev fuldført, er i det forløbne år blevet videreført af civilingeniør *Martin Jensen*.

På laboratoriet på Danmarks Tekniske Højskole er gennemført en grundig analyse i modelforsøg af problemet hegnssystemer. Forsøgsresultaterne er bearbejdede og kan snarest ventes offentliggjort.

Civilingeniør *Martin Jensen* har til måling i marken af lævirkning af hegnssystemer over større strækninger konstrueret særlige apparater, der kan nedskrive vindhastighed og -retning. I sommeren 1949 er vindforholdene med disse apparater målt i to linier tværs

over Jylland, een i en næsten læblottet egn, og een i en egn, hvor levende hegn og småplantninger præger landskabet. — Måleresultaterne bliver for tiden bearbejdet.

2. generation af ædelgran under 75-årig rødgran, præget af stærk skygge og rodtryk. Fot. 1950.

Endelig er der på statens forsøgsstation i *St. Jyndevad* gennemført en lævirkningsundersøgelse ved hjælp af kunstige læskærme.

De foreløbige resultater af denne undersøgelse, der er tilrettelagt af civilingeniøren, er offentliggjort i *Hedeselskabets Tidsskrift*, pag. 89 1950.

Plantningsafdelingen har ved lævirkningsundersøgelsernes tilrettelæggelse fået meget værdifuld og interesseret hjælp af forstander *Fr. Heick* og dennes medhjælpere på forsøgsstationen.

I det kommende år vil det forhåbentlig lykkes at få alle igangværende lævirkningsundersøgelser fuldført og resultatet offentliggjort.

Efter forslag fra afdelingsbestyrer *Jacob Wested*, Fossevangen i Store Vildmose, har man anlagt forskellige læplantningsforsøg på den nævnte ejendom.

Een forsøgsrække går ud på at påvise forskellige almindelige læplanter reaktion overfor gødning og muligheden for i starten at fremme læbælters vækst gennem gødsning.

I et andet forsøg udføres iagttagelser med forskellige kemiske ukrudtsmidlers virkning på de almindelige lætræer.

Hedeselskabet skylder afdelingsbestyreren tak for den interesse, han har vist disse spørgsmål.

Forskellige virksomheder.

Birkebæk oliefabrik. Den lille fabrik til fremstilling af olie af bjergfygrønt har i det forløbne år ikke kunnet svare regning.

A/S Danapin, der er eneaftager af olien, har ikke aftaget tilnærmelsesvis så meget som i årene før krigen, og da prisen ikke hidtil har kunnet forhøjes i forhold til udgifterne, er resultatet blevet mindre godt.

Da man gerne også af rent propagandamæssige grunde vil holde fabriken igang, bliver det nødvendigt at søge afsætningen forøget eller prisen forhøjet, så at der igen kan komme balance i regnskabet.

Guldborgland savværk. Savværket har i årets løb gennemgået en udvidelse og modernisering, ligesom der er foretaget en fuldstændig elektrificering af driften, således at savværket nu kan opskære hele produktionen af savværkstræ fra hedeselskabets 3. distrikt.

Hovedparten af årets produktion har omfattet tømmer, brædder og lægter til husbygning, ligesom man har fortsat med fabrikation af frøbedsrammer, træsiloeer til ensilering m. v. I det kommende år vil der blive lagt vægt på i stigende omfang at udvide produktionen af træsiloeer, da landbruget formentlig har et stort udekket behov for ensilagebeholdere til brug ved ensilering af grøntafgrøder.

Driftsresultatet må siges at have været tilfredsstillende.

I/S Skærbæk savværk. Som nævnt i beretningen i fjor er hedeselskabet sammen med godsejer *Pontoppidan* som ejer af Høgildgaard plantage, »*Sajyka*«, som storforbruger af kasser til kartoffeleksport, og savværksejer *Chr. Dahl* indtrådt som interessent i det nyoprettede »I/S Skærbæk Savværk«.

Interessentskabet har nu bestået et år og har i den tid indkøbt en del nyt materiel og maskiner og søgt gennemført en rationalisering af arbejdet.

Da driftsåret i mange henseender har været unormalt, er det vanskeligt på grundlag af det foreliggende regnskab at bedømme virksomheden, men der er dog grund til at tro, at driften i det kommende år vil få et for alle parter tilfredsstillende forløb.

Hedeselskabets centralplanteskole. Mangel på nåletræer gjorde sig ligesom i forrige plantesæson også gældende i år. Der var alt for få hvidgran, rødgran og sitkagran, medens fyrrearterne stort set kunne leveres i de ønskede

Hedeselskabets larvefodstraktor med kæmpeploven i arbejde. Fot. 1950.

Maskincentralen dybpløjer hede til plantning på et areal under statsskovene. Fot. 1950.

mængder. Af de fleste løvtræsarter har der været rigelig. Planteskolerne vil næppe før sæsonen 1951—52 kunne være fuldt leveringsdygtige i alle træarter. Derefter skulle der ikke i fremtiden kunne opstå lignende plantebri-
 rist som de, der i de sidste år har begrænset læplantningsarbejdernes omfang en del.

Forsyningen af frø har i det store og hele været sikret ved opbevaring af frø fra sidste år. Det har kun været umuligt at fremskaffe bøgeolden, men da der blev sået ret store mængder sidste år, er der sandsynlighed for, at vi ikke kommer til at lide under mangel på bøgeplanter, selv om der ganske vist er blevet eksporteret ret store partier.

Importen af skovplanter har ikke været omfattende, vel nærmest på grund af de ret store priser, man har forlangt i udlandet. Forhåbentlig fører dette til, at vi efterhånden lærer at forsyne os selv med de planter vi behøver og på den måde undgår at indføre de ofte mindre velegnede plantepartier fra udlandet.

Planteskolen i Skodborg led forrige år følelige tab på grund af oldenborrelarveangreb. Det blev derfor besluttet, at de arealer, der i oldenborre-
 årene 1944 og 1948 var blevet mest hærget, skulle tilplantes med frugttræer. Dette er nu sket, idet ca. 5 tdr. land er tilplantet med 1 og 2 års frugttræer, og med tiden vil arealet blive udvidet med 10—15 tdr. land. Den bedste jord vil stadig blive anvendt til planteskolekulturer, specielt til frøbede, idet det udmærkede vandingsanlæg giver gode betingelser for denne gren af planteskolevirksomheden.

Planteskolen i Guldager. Som en slags erstatning for den jord centralplanteskolen har mistet i Skodborg har man den 1. decbr. 1949 overtaget det til Guldager skovridergaard hørende landbrug, ialt 45 tdr. land landbrugsjord og 5 tdr. land gammel planteskole.

Denne jord er meget velegnet til dyrkning af skov- og læplanter, og der er allerede i foråret 1950 udpriklet 4 mill. løvtræer og nåletræer. Ved regnskabsårets afslutning den 1. april udviste driftsregnskabet for planteskolen i Guldager et underskud på 20 000 kr., men der vil, hvis alt går vel, allerede næste år kunne præsteres et pænt driftsoverskud. — Til udførelse af jordarbejdet er anskaffet en »Ferguson« traktor med specialredskaber, og det er meningen med tiden at anskaffe en mindre traktor til radrensning, såning m. m.

Planteskolen i Tvillum. Der blev sidste år til afdelingen ved Gudenaen anskaffet et vandingsanlæg. Dermed er det blevet muligt for planteskolen at flytte nåletræsfrøbedene fra den stivere jord ved gården til den sandmuldede i Gudenaadalen, og allerede i år er der anlagt ca. 2 ha med 1-årige nåletræsfrøbede, ca. 10 mill. planter ialt. Såningen af frøet udføres stadig med håndkraft, medens derimod anlæg af frøbede, tromling og dækning med sand altsammen udføres med traktor. Den gradvise mekanisering skulle efterhånden medvirke til en mærkbar nedsætning af driftsomkostningerne.

A/S Troldhede pladeindustri. Leveranoerne fra hedeselskabets egne og detailedede plantager til Troldhede pladeindustri har i regnskabsåret 1949—50 andraget omtrent uforandret det samme som i fjor.

Det er hovedsagelig graneffekter, fabriken har oparbejdet, og det vil være særdeles ønskeligt, om der kunne aftages større mængder af bjergfyrrer i små dimensioner, således som det var hensigten ved fabriken start. Man må forudse, at det i de kommende år vil blive vanskeligere at af-

Vort Lands Dyreliv

Enhver, der færdes ude i naturen, det være sig som jæger, som forsker eller blot som vandrer, vil have gjort den erfaring, at glæden over jagttagelser af dyr og fugle stiger med ens viden om dem. Nu som aldrig før er der lejlighed til at uddybe kendskabet til skovens, klittens og mosens rige fauna. Nu er den nyeste viden om hele den danske dyreverden samlet i eet stort værk »Vort Lands Dyreliv« i tre bind. I de to første gennemgås den danske dyreverden gruppe for gruppe, med nye billeder og med korte, klare beskrivelser. I »Vort Lands Dyreliv« kan jægeren få svar på spørgsmål, som ikke kunne være besvaret for blot nogle år siden. Det er et værk, der har noget at give alle, uanset om de færdes i naturen med bøsse og hünd, med medestang, med fotografiapparat eller blot med vandrestav og opladt sind.

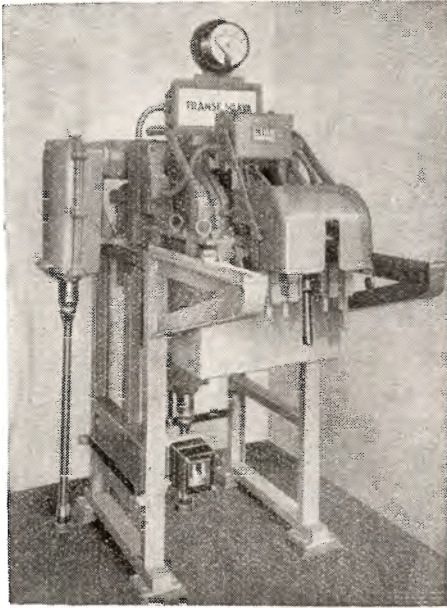
Danske zoologer — specialister på hver sit område — har skænket jægeren og naturelskeren et originalt værk, der så at sige levedegør hver kvadratmeter af Danmarks jord. Og det er ikke alene pattedyr, fugle, krybdyr, padder, fisk, men også sækdyr, pighude, bløddyr, leddyr, orme, polyper, svampe og urdyr, som beskrives nøje.

Tredie bind af »Vort Lands Dyreliv« tager dyreriget på tværs. Det beskriver det interessante samspil mellem dyrene og deres omgivelser. Vil man sætte sig ind i det nyeste nye, zoologerne ved om disse problemer, der er ved at blive brændpunktet i hele den moderne zoologi, behøver man ikke længere at lede i mange forskellige værker. I »Vort Lands Dyreliv« er samlet alt om dyreverdenens indvandring, det myldrende liv i jordbunden (op til 100.000 mikroskopiske væsener pr. kvadratmeter), mikroklimaets indflydelse, d. v. s. forskellen på faunaen på den nord- og sydvendte grøftkant og i mosset på den øst- og den vestvendte træstamme, de nyeste fiskeriundersøgelser, dyrepsykologien og endnu en lang række aktuelle problemer, alt sammen skildret i et letfatteligt sprog.

Tredive danske zoologer har under dr. phil. F. W. Bræstrup, dr. phil. Gunnar Thorsen og mag. scient. Elise Wesenberg-Lunds kyndige redaktion samarbejdet og skabt »Vort Lands Dyreliv«. De tre store rigt illustrerede bind koster kun 135 kr., indb. ca. 185 kr. Beløbet kan betales i nemme månedlige rater. Værket fås også i 18 storhefter à kr. 7,50.

Forlang gratis illustreret cirkulære eller, endnu bedre, gå ind i den nærmeste boghandel og se værkets to første bind, og De vil give redaktør Poul Hansen ret i, hvad han skrev i Berlingske Tidende: »Dette monumentale arbejde hæver sig over alt andet. »Vort Lands Dyreliv« er helt i særklasse«.

G Y L D E N D A L

Brug kapslet højspændingsmateriel

**i afvandsanlæg, der skal
tilsluttes højspændingsnet.**

Det giver til en konkurrencedygtig pris
et driftssikkert anlæg,
et anlæg, der er uden fare for be-
tjeningssmandskabet,
et anlæg, der kun kræver ringe plads.

Forlang oplysninger, forslag og tilbud

LAUR. KNUDSEN

ÅRHUS TLF. 7133

MEKANISK ETABLISSEMENT A/S

KØBENHAVN TLF. C. 1002

CARLO MORTENSEN

BOGTRYKKERI
& KARTONNAGE

VIBORG

Telefon 355

Bekæmp Skadedyr med Cryocid

Brug Cryocid med
Knoporme og som Erstatning
for Blyarsenal ved Bekæmpelse
af Frostmaelere, Stikkelsbær-
bladhvæpse, Oldenborrer,
Skæmplantemel og Ableviklere.

Cryocid-Pudder med
Bladråndbiller, Klevær - Snude
biller, Forremøl og Jærdlopper
Uskadeligt for Mennesker og
Husdyr.

Faas hos Forhandlere af
Plantebeskyttelsesmidler.

Forlang Brochure.

Cryocid selskabet Øresund A/S
Strandboulev. 84, Kbh. Ø.

sætte disse effekter fra de store plantagekomplekser, medens der formentlig stadig vil være fornøden afsætning for det grankasstræ, der nu, som det vil ses, i ret stor udstrækning anvendes til troldektefabrikationen.

Virksomheden fabrikere dels træfiberplader »Danatex«, der fremstilles af slibemasse, og dels træbetonplader »Troldekte« af træuld og cement.

Begge pladetyper er efterspurgt som byggematerialer og udmærker sig navnlig ved deres isolerende egenskaber.

Juletræssalg. Gennem hedeselskabets juletræssalg er der i årets løb hovedsagelig fra private plantager i Sønderjylland solgt ialt godt 24 000 juletræer. Omsætningen har været 50 000 kr. De opnåede priser var omtrent som i 1948.

Som bekendt har hedeselskabets juletræssalg i en lang årrække været ledet af skovrider *Heineth*, der nu på grund af alder har måttet trække sig tilbage fra hedeselskabets tjeneste. Arbejdet er derefter overladt forstfuldmægtig *Chr. Christensen*, Ebeltoft.

Salg af grangrønt. I de foregående år er der fra hedeselskabets egne og fra større og mindre private plantager solgt et parti grangrønt, ialt 1310 tons til et beløb af omtrent 135 000 kr. Det samlede salg er 60 tons større end det foregående år.

Langt den overvejende del af det leverede grønt er gået til københavnske kirkegårde, og da navnlig til kirkegårde under Københavns begravelsesvæsen.

For mange mindre plantager har deltagelsen i leverancen af grønt været af ikke uvæsentlig betydning.

Frøforretningen. I det forløbne år er klængstuen på *Høgildgaard* blevet isoleret med Danatexplader, og samtidig er antallet af »hylder« blevet forøget betydeligt, således at klængstuens kapacitet er blevet større, og man kan herfter forvente en hurtigere og billigere klængning af koglerne.

Alle kogler er plukket indenfor distriktets områder, og der tages mest muligt hensyn til, at plukningen finder sted i de smukkeste bevoksninger, men kogleansætningen var ret ringe i 1949, særlig på hvidgran og bjergfyr, og udbyttet af brugeligt frø lå betydeligt under normalen, navnlig skovfyr, hvidgran og østrigsk fyr, hvilket naturligvis forringer det økonomiske udbytte.

Formålet med driften er først og fremmest at sikre udnyttelsen af velgnet frø af lokal oprindelse.

Hedeselskabets maskincentral. Maskincentralens traktorer har været fuldt beskæftiget i det forløbne år, bortset fra 2—3 måneder i vinter, hvor det på grund af frost i jorden ikke har været muligt at udføre jordarbejde.

På grund af det meget fugtige vejr i efteråret 1949 var det nødvendigt i mange tilfælde at lade traktorerne køre sammen to og to for at kunne klare opgaverne tilfredsstillende.

I årets løb er der udført følgende arbejder:

planteriller til læhegn..	483,2 km
planteriller til plantager	830,8 ha
dybdepløjning og skræpløjning af heder m. v.	764,5 ha
knivharvning..	586,6 ha
fræsning	66,0 ha
rydning m. v.	1691 timer

Der er i årets løb udført arbejde for 268 614 kr. hos 421 rekvirenter, hvoraf 30 læplantningslaug.

I årets løb er der anskaffet nyt materiel for 91 142 kr., herunder 1 stk. International Harvester 70 hk larvefodstraktor, som med montering af førrerhus og redskaber, 1 stk. 36" landvindingsplov, har kostet ca. 60 000 kr. Tre fræsere, der hidtil har været administreret af hedeselskabets mose- og engafdeling, blev i årets løb overtaget af maskincentralen.

Der er nu anskaffet materiel for ialt ca. 320 000 kr.

Alt ialt råder maskincentralen over følgende materiel:

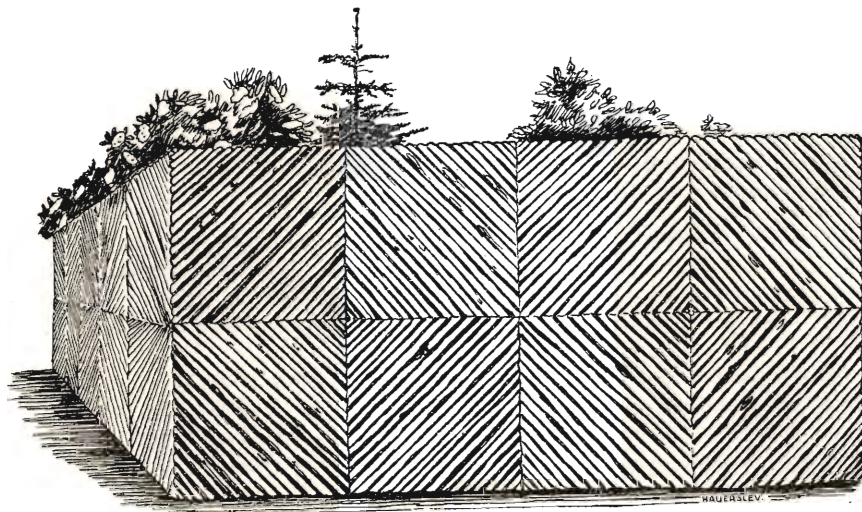
- 1 International Harvester TD 14 larvefodstraktor (70 hk).
- 6 Muntells traktorer.
- 2 Fordson major m. fræser.
- 1 Hanomag m. fræser.
- 1 Settergren fræser.
- 1 Willys jeep.
- 1 stk. 36" landvindingsplov, fabr. Bovlund (pløjedyb. ca. 30"), grubning til 12" under furebunden.
- 2 « 24" hedeplov, fabr. Bovlund (pløjedyb. ca. 16").
- 2 « tofuret 20" plov, fabr. Bovlund (pløjedyb. ca. 7").
- 1 « 16" Ferguson plov, fabr. Bovlund.
- 1 « brandslukningsplov til jeep (amk fire fighter plov).
- 2 « 100 cm rilleplove } til anlæg af plantager og læhegn.
- 4 « 50 « « }
- 1 « grubber (arbejdsdybde 30—40").
- 3 « tallerkenharver.
- 1 « kvashugger med direkte kraftoverføring (fabr. Haslev).

Kulbrænderiet i Brande. Driftsregnskabet for denne virksomhed udviser en indtægt på 85 742 kr. og en udgift på 85 230 kr., således at der kun er tale om et meget beskedent driftsoverskud. Der er imidlertid foretaget en meget betydelig nedskrivning af nogle ret store beholdninger af trækulsmuld, som det i de foregående år har vist sig meget vanskeligt at afsætte.

Ved anvendelse af en ny sorteringsmetode venter man at kunne udvinde en betydelig mængde salgbare trækulsgryn af beholdningen, og man vil forsøge at fremstille pressede tableter af det resterende smuld.

Der er i årets løb produceret 110 655 kg trækul, som for størstedelen er oparbejdet til gryn og ventes solgt til anvendelse i foder til kyllinger og høns.

Efter at man i årets løb er begyndt at pakke trækulsgryne i afvejede mindre pakninger er salget steget meget betydeligt. Det kan nævnes, at der i januar, februar og marts er solgt ca. 67 000 kg i disse pakninger. Detailhandlerne sætter pris på de lukkede papirpakker, idet de på denne måde bliver fri for at afveje trækulsgryne til forbrugerne.

Fra virksomheden i Brande, hvor der foruden høstativer og trækul også fremstilles færdige raftehegn som ovenstående.

Oparbejdning af høstativer m. m. Ved siden af trækulssvidningen har man i nogle år i Brande forsøgt at udnytte de små effekter fra plantagerne i omegnen til fremstilling af høstativer. Der har været en stigende efterspørgsel efter høstativer, hvoraf der i årets løb er fremstillet 35 200 stkr. Fabrikationen ventes at kunne fortsættes i de kommende år i stigende omfang.

Af de små effekter og korte ender, der bliver tilovers efter fremstillingen af høstativer, har man forsøgt at fremstille færdige hegn af forskellige typer. Hegnene er således konstrueret, at enhver kan stille dem op, de leveres med imprægnerede pæle og alt hvad der hører til af beslag og skruer. I Brande fremstilles foreløbig 3 typer: »Rullehegnet«, som består af granrafter, trukket på en svær, galvaniseret ståltråd, »Tværhegnet«, som består af kortere granrafter fra 1—1½ m lg., som anbringes vandret i false i pælene, og »Mønsterhegnet«, som består af korte rafter, fastslået på rammer i mønster.

Hedeselskabets flyvende Korps.

B. 1. Hedeselskabets plantagearbejder. Gennem denne beskæftigelsesforanstaltning har der i årets løb været udført hugst- og kulturarbejde i et stort antal mindre, private plantager og skove. Foranstaltningen er iværksat med det formål at stille fornøden arbejdskraft og sagkyndig arbejdsledelse til rådighed for sådanne skove og plantager, hvor det ellers vil være vanskeligt at få arbejdet udført.

Beskæftigelsen i årets løb har været gennemsnitlig 166 mand.

De pågældende skove- og plantageejere betaler fuldt ud den til de henviste arbejdere udbetalte arbejdsløn, hvorimod lønnen til arbejdslederne uddrages af landbrugsministeriet og arbejdsministeriet i forening.

Det udførte arbejde har i årets løb haft følgende omfang: 22 732 rm brænde og gavntre, 81 rm stødbærende, 8227,13 m³ tømmer og kævler, 104 855 stk. hegnspæle, 22 510 bdt. kvas, 1647 bkr. kvas, 128 337 stk. høstativben, 12 402 faskiner, gravet 1 340 436 huller, 41 951 lb. m rille, 5704 lb. m grøft, opsat 2078 lb. m dige og plantet 2 235 984 planter.

De skov- og plantageejere, som i årets løb har benyttet sig af korpsets assistance, har udbetalt 460 000 kr. i arbejds løn.

- B. 137. Hedeselskabets læplantningsarbejder.** Siden man i juli 1947 efter forhandling med arbejdsministeriet gik over til hovedsagelig at anvende maskinkraft til jordarbejdet, har man

fået oprettet 128 nye læplantningslaug. Arbejdet er endelig planlagt i 120 af disse laug omfattende ialt 5200 lodsejere, der tilsammen har ønsket gennemført 5000 km læhegn og 3100 ha småplantninger. Udgiften til disse arbejder er anslået til 2 164 000 kr.

Forsåvidt det kan lade sig gøre udføres arbejdet alle steder med traktorplov eller ved anvendelse af hestekraft. Kun hvor arbejdet på grund af særlige vanskelige terrainforhold ikke kan udføres maskinelt, benyttes normalt henviste arbejdsløse ikkeforsørgere fra byerne eller fra bymæssigt bebyggede kommuner med over 1500 indbyggere. Til denne kategori af arbejdsløse yder staten et tilskud på 100 % til arbejds lønnen. Ønskes der i et område anvendt lokale arbejdere, yder staten indtil videre kun 60 % tilskud til arbejds lønnen.

Ved indkøb af planter ydes der gennem landbrugsministeriet og hedeselskabet et tilskud på 50 % af indkøbsprisen.

I det store og hele udvikler de gennem årene af hedeselskabets flyvende korps udførte læplantninger sig særdeles tilfredsstillende. Den største vanskelighed nu som tidligere er at få den nødvendige renholdelse og fredning gennemført i fornødent omfang.

Selv om lodsejerne i det store og hele forstår, at nyplantede løvtræer skal renholdes, og at alle hegn skal fredes i nogle år for løsgående dyr, er det dog meget ofte, at de fornødne foranstaltninger i så henseende først bliver gennemført, når hedeselskabet bringer de ret rigoristiske bestemmelser, der er fastsat i læplantningslaugenes vedtægter, i anvendelse. Der kan næppe være tvivl om, at det ville være lettere i alle tilfælde at opnå et godt resultat, hvis man kunne bevæge planteavlskonuler til i højere grad end hidtil at interessere sig for gennemførelse af rationel læplantning.

I året 1949—50 har den gennemsnitlige beskæftigelse været 131 mand, og der er i arbejds løn udbetalt 480 000 kr. Der er i årets løb udført følgende arbejder:

I de ældre læplantningslaug, hvor alt arbejde udføres med manuel arbejdskraft: gravning af 9146 huller og 6956 lb. m rille, plantning af 471 451 planter.

I de nye læplantningslaug, hvor arbejdet fortrinsvis udføres med maskinkraft: pløjning af lb. m rille til læhegn og småplantning 3 317 000, hvortil kommer følgende arbejde udført med håndkraft: gravning af 1 712 000 huller og 130 000 lb. m rille samt plantning af 5 425 000 planter.

Regulering af præstegårdshaver.

Efter at hedeselskabets arbejde med regulering af præstegårdshaver ved den almindelige standsning af beskæftigelsesarbejderne i 1946 gik i stå, er der fra forskellig side blevet fremsat ønske om at komme igang igen.

Både arbejdsministeriet og kirkeministeriet har været interesseret i sagen, og efter en række forhandlinger med hedeselskabet har kirkeministe-

riet under 4. august 1949 til stiftsøvrighederne udsendt et cirkulære, der fastsætter de vilkår, under hvilke præster og menighedsråd kan få ønskede reguleringsarbejder gennemført.

Hedeselskabet lader udarbejde planer og overslag for arbejdet, hvorimod dettes udførelse under hedeselskabets overtilsyn forestås af en lokal anlægsgartner, kirkegårdsinspektør eller anden egnet arbejdsleder, der drager omsorg for, at der til arbejdet henvises den fornødne ledige arbejdskraft, udfærdiger regnskaber m. v.

Det færdige arbejde må godkendes af hedeselskabets sagkyndige, og den pågældende embedsindehaver må forpligte sig til for et tidsrum af 5 år at vedligeholde haven.

Tilskudet af statskassen udgør 75 % af de samlede omkostninger ved arbejdets udførelse, heri medregnet udgifter til planter og andre materialer, til arbejdets projektering og til hedeselskabets tilsyn med reguleringens gennemførelse.

På hedeselskabets vegne ledes arbejdet af havearkitekt *Aksel Thomsen* med bistand af havearkitekt *Preisler*.

Indtil 1. april 1950 er der tilmeldt 92 haver, der er foreløbig udarbejdet reguleringsplaner for 34 og 11 af disse planer er nu godkendt til udførelse af ministeriet.

I 6 haver er arbejdet igangsat.

Hedeselskabet håber, at det må være muligt på denne måde at give en højst tiltrængt håndsrækning til regulering af de mange gamle og smukke haver, der ofte er så store, at embedsindehaveren ikke magter at gennemføre større reguleringsarbejder på egen bekostning.

Grundforbedringsvirksomheden

Under denne virksomhed kunne i virkeligheden den helt overvejende del af hedeselskabets arbejde henføres, idet enhver form for kultivering af ny jord med rette kan betegnes som et grundforbedringsarbejde.

Under dette afsnit vil vi dog, som sædvanlig, begrænse os til en omtale af planlægning og gennemførelse af 1) *landvindingsarbejder*, hvorved der i denne forbindelse tænkes på alle de forskellige arbejder: hovedafvandingsarbejder (åreguleringer og store rørledningsarbejder, kunstige afvandinger, inddignings- og inddæmningsarbejder), fælleskultiveringer m. v., der gennemføres med støtte af landvindingsloven, 2) *dræningsarbejder* og mindre vandløbsreguleringer, der gennemføres med lån og (eller) tilskud i henhold til grundforbedringsloven, 3) *mergelvirksomheden*. De af hedeselskabet i det forløbne år *fuldførte* landvindingsarbejder og dræningsarbejder — inclusive mindre åreguleringer — omfatter 34 200 ha med en bekostning på 29,4 mill. kr., og mergelvirksomheden, der var omtrent standset af krigen, har nu igen nået et betydeligt omfang.

Landvindingsarbejderne.

Den stigning i igangsættelse af landvindingsarbejder, som konstateredes i 1948, er fortsat i 1949, og de vanskeligheder, som landvindingsarbejdernes gennemførelse har været præget af, er gradvis blevet mindre. Dette hænger selvfølgelig i første række sammen med arbejdssituationen, idet nye landvindingsarbejder i 1949 også er blevet optaget på beredskabsliste til eventuel godkendelse og gennemførelse, når arbejdsministeriet har kunnet give sin tilslutning til arbejdernes iværksættelse, og arbejderne har kunnet gennemføres, når der viser sig ledighed blandt de beskæftigede. Da der den største del af året har været den fornødne arbejdskraft til rådighed, har det ikke mødt vanskeligheder at få arbejdsministerens tilslutning til adskillige arbejders iværksættelse.

En betingelse for iværksættelse er dog nu som de foregående år, at der kan opnås de fornødne byggetilladelser for de bygværker, hvor der indgår cement, jern og træ. Ved arbejds- og boligministeriets boligcirkulære af 4. marts 1950 er der blevet gennemført en række lettelser for boligbyggeriet, medens man har opretholdt bestemmelserne om byggetilladelse for anlægsarbejder. Selvom der efterhånden ikke er forbundet noget særligt besvær med at opnå disse byggetilladelser for landvindingsarbejderne, synes det upåkrævet at opretholde disse bestemmelser for så vidt angår landvindingsarbejderne, idet de medgåede materiale-mængder er ret ubetydelige, og da det anslåede materialeforbrug er oplyst for hver enkelt sag og ved sagens optagelse på beredskabslisten, må det synes mest hensigtsmæssigt og tidsbesparende, at ministeriet i sine overvejelser angående arbejdernes iværksættelse indbefatter spørgsmålet om materialeforbruget, således at ministeriets godkendelse til iværksættelse samtidig kommer til at indbefatte byggetilladelse.

Som påpeget af hedeselskabet de foregående år, gennemføres landvindingsarbejderne af økonomiske og tekniske grunde almindeligvis ved maskinkraft, hvorfor disse arbejders beskæftigelsesmæssige betydning må træde i baggrunden, selvom det ikke må undervurderes, at landvindingsarbejderne bl. a. på grund af anvendelse af maskinkraft almindeligvis kan holdes igang også om vinteren, således at der stadig beskæftiges noget mandskab ved gennemførelsen. Men forholdet er jo, at landvindingsarbejderne efterfølges

af intensive detailafvandings- og kultiveringsarbejder, der almindeligvis giver beskæftigelse til så mange hænder, at landvindingsarbejdernes gennemførelse også af beskæftigelsesmæssige grunde bør stimuleres mest muligt. Bevillingsmyndighederne har nu i foråret tiltrådt en henstilling fra landbrugsministeriet om at anvende 5 mill. kr. til landvindingsarbejder, som påregnes iværksat indenfor en nærmere fremtid, samtidig med, at der anvendes yderligere 10 mill. kr. til andre landvindingsarbejder. Der synes således at være tegn på en ændring i synspunkterne, men hedeselskabet finder det imidlertid uheldigt, at man ikke straks tager skridtet fuldt ud og helt undlader at optage landvindingssager på beredskabsliste samt ophæver den formalitet, som ansøgning om byggetilladelse for disse arbejder efterhånden må siges at være blevet.

Ikke så få af disse arbejder, hvis igangsættelse som følge af arbejdskraftrestriktionerne er blevet udsat, er opgivet efter anmodning fra lodsejerne. Denne udvikling er ikke uventet. Også i årsberetningen fra forrige år anførte hedeselskabet, at sikkerhed for en relativ hurtig igangsættelse af landvindingsarbejderne efter hedeselskabets erfaringer er en betingelse for at få lodsejernes tilslutning til gennemførelse af de vanskelige og for det videre arbejde med jorden nødvendige hovedafvandingsarbejder.

For landvindingsarbejdernes vedkommende er de fuldførte arbejder og arbejder under udførelse under hedeselskabet af omtrent samme omfang i 1949 som i året før. Antallet af de af hedeselskabet udarbejdede projekter, som er optaget på beredskabsliste, er faldet stærkt, således at der nu kun er projekter tilbage på beredskabslisten omfattende 2157 ha til en bekostning af ca. 3,18 mill. kr. — en efter omstændighederne meget lille arbejdsreserve. Det er ganske vist endnu en del landvindingsarbejder til behandling for landvindingsudvalget, og efter at lodsejernes interesse for at udnytte landvindingsloven i 1948 syntes at være helt forsvunden, er denne interesse nu igen steget noget, således at det atter er muligt at gennemføre endnu en række af disse beskæftigelses- og produktionsskabende arbejder, når der ikke lægges deres gennemførelse hindringer i vejen.

Landvindingsarbejdets omfang.

Med de 15 mill. kr., som bevillingsmyndighederne i dette forår har bevilget til landvindingsarbejder, er der hidtil blevet stillet

106 mill. kr. til rådighed for disse arbejder. Der er også i 1949 godkendt nye arbejder til optagelse på beredskabsliste, dog kun 9 arbejder omfatter et interesseret areal på ca. 1000 ha og en samlet

Skive-Karup å er her ført ind i det nye åleje, der er omsluttet af diger.

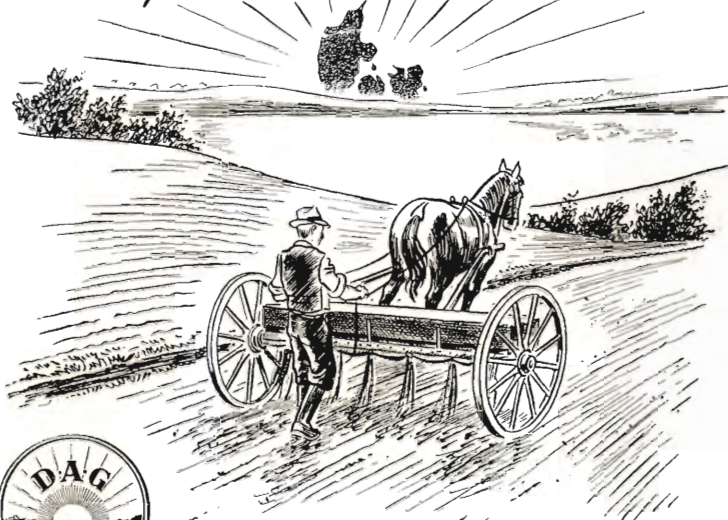
overslagssum på 1,3 mill. kr. En sammenlignende oversigt viser nedgangen i landvindingsarbejdet:

Godkendte arbejder i årene	Antal arbejder	Overslag mill. kr.	Areal ha
1940—46	688	77,8	74.953
1947	55	10,2	7.425
1948	17	2,5	2.655
1949	9	1,3	1.008
	769	91,8	86.041

Af de anførte 769 arbejder er 553 med en bekostning på 67,86 mill. kr. og et interesseret areal på 54 307 ha udarbejdet af hedeselskabet.

DANSK ANDELS GØDNINGSFORRETNING

omspænder hele Danmark

Landmændenes egen Gødningsforretning

Artiselskabet

BRØDRENE BRINCKER

Greisdals Hammerværk pr. Vejle — Grundlagt 1867

Specialitet: Tørvegrebe, tørvespader, drænværktøj, lyngleer.

Alle slags grebe, forke, spader, roehakker, høstleer og haveredskaber leveres med fuld garanti.

Til betonarbejder, der haster:
Ekstra hurtig-hærdnende
PORTLAND-CEMENT

SUPER RAPID

Brug **RANDERS**
ØREB

Anvend tørvestrøelse ved dræning . . .

Paa jorder med flintsandet undergrund kan en tilsanding af drænrørene forebygges ved anbringelse af et lag tørvestrøelse („hundekød“) omkring stødtugerne, ligesom tørvestrøelse med fordel benyttes ved dræning i stiv lerjord. Spørg hedeselskabet.

Centrifugalstøbe BETONRØR

til cirkulære kloakledninger, gravitations- og lavtryksledninger, ledninger
i dæmninger for baner og veje m. m.

BONNARØR

til højtrykvandledninger, undersøiske kloakledninger m. m.

HØJGAARD & SCHULTZ A/S
Ewaldsgade 9 · København N.

Den almindelige Brandforsikring for Landbhjgninger, oprettet ved kongelig Anordning af 1792

Brandforsikrer Bygninger
- jærde og under Opførelse -
med fast Inventar

Pr. 1. april 1950:

Antal forsikringer: Forsikringssum:
ca. 365.000 o. 18,5 milliarder kr.

Formue:
over 73,5 mill. kr.

Hovedkontor
Stormgade 10 - København K
Central 1100

FYENS DISCONTO KASSE ODENSE

STIFTET 1846

DANMARKS ÆLDSTE PRIVATE BANK

De fuldførte og regnskabsmæssigt helt afsluttede arbejder udgør for 1949 51 med et interesseret areal på 9680 ha og en samlet bekostning på 10,32 mill. kr.

En opgørelse over de hidtil fuldførte og regnskabsmæssigt afsluttede arbejder omfatter herefter pr. 1. januar 1950:

Projekteret af	Antal arbejder	Overslag mill. kr.	Areal ha
hedeselskabet	314	24,39	20 971
andre projekterende	104	5,70	15 233
	418	30,09	36 204

Mange landvindingsarbejder er endnu under udførelse eller står foran afslutning, og til belysning af den resterende arbejdsreserve tjener følgende opstilling over de resterende på beredskabsliste optagne og pr. 1. januar 1950 ikke frigivne landvindingsarbejder:

Projekteret af	Antal arbejder	Overslag mill. kr.	Areal ha
hedeselskabet	33	3,18	2157
andre projekterende	12	1,25	1441
	45	4,43	3598

De hydrometriske undersøgelser.

Året 1949 har været et godt arbejdsår uden stilstandsperioder. Der er nu 67 vandmålingsstationer foruden 22 stationer, hvor der kun registreres vandstand. Der blev foretaget ialt 333 vandføringsmålinger foruden 67 tilsynsbesøg.

I årets løb er der oprettet følgende 2 nye vandmålingsstationer:

En undersøgelse angående vandføringen i Ringsted å i sommermånederne af hensyn til indretningen af et påtænkt rensningsanlæg har resulteret i oprettelsen af en midlertidig vandmålingsstation i nævnte å ved Ringsted. Vandstands aflæsningerne foretages fra stadsingeniørens kontor i Ringsted.

Af hensyn til udfærdigelse af en erklæring til civilingeniør K. Højgaard angående minimumsvandføring i Køge å til brug ved projektering af et industrialanlæg blev der oprettet en målestation i Køge å ved Lellinge. Denne målestation opretholdes indtil videre.

Følgende målestationer er blevet nedlagt i årets løb:

Som nævnt i forrige årsberetning har målestationen i Øle å været utilfredsstillende. Den er nu blevet nedlagt, efter at den nye station i Læså har vist sig brugbar.

Undersøgelserne for Odense kommune i Stavide å ved Næsbybro og i Odense å ved Hunderup skov er afsluttet, og de registrerende målere taget hjem.

På Rønmø er anløbsbroen, hvor den registrerende måler var anbragt, blevet ødelagt ved højvande. Da broen ikke vil blive repareret, måtte måleren tages hjem, og målestationen er dermed i forståelse med statens vandbygningsvæsen inddraget.

Af bemærkelsesværdige hydrologiske begivenheder i årets løb kan nævnes de voldsomme afstrømninger på Kibækegnen efter en tordenbyge i august, hvor der på få timer faldt ca. 200 mm nedbør. Afstrømninger på indtil 2500 l/sec. pr. km² blev konstateret.

Af oversigten over hydrometriske sager fremgår det, at der i årets løb er foretaget afprøvning af 27 pumpeanlæg med ialt 37 pumper, deraf er 18 pumper prøvet mere end 1 gang, afprøvet 2 turbineanlæg med 3 turbiner, modtaget og besvaret 16 forespørgsler angående afstrømningsforhold til brug ved kloakanlæg, afvandingsarbejde, vandkraftanlæg m. m., der er yderligere afgivet 5 erklæringer af særlig karakter, udarbejdet en del vandstands- og vandføringskurver o. l., samt udsendt en del kopier efter særlig anmodning.

Kunstig vanding af landbrugsafgrøder.

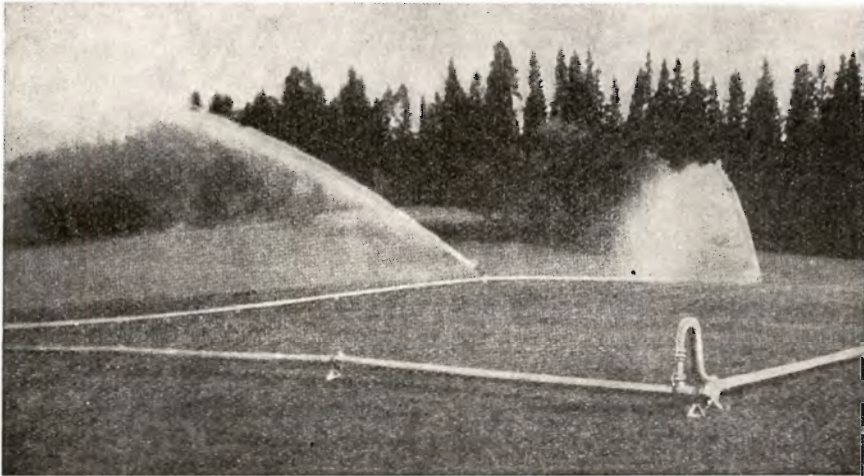
Der er stadig stor interesse for kunstige vandingsanlæg. På grundlag af bl. a. opgivelser fra leverandører af materiel anslås antallet af igangværende anlæg i sommeren 1950 til 200—300 og størrelsen af det vandede areal til 5000—7500 ha.

Hedeselskabets virksomhed med projektering af kunstvandingsanlæg er blevet fortsat i 1949, idet der stadig er interesse for sådanne anlæg.

Blandt de vanskeligheder, der må nævnes for disse sager, er det uundgåelige hensyn til, at den for vandingen fornødne vandmængde forefindes og er til rådighed på lovlig måde. Forslag til kunstvandingsanlæg, hvortil der benyttes vand fra et vandløb, må normalt forelægges en vandløbsret. Denne skal ifølge den nye vandløbslov undersøge mulighederne for den mest formålstjenlige udnyttelse af den til rådighed stående vandmængde og derpå fastsætte, hvilket vandforbrug der kan tillades. Amtsvandinspektøren kan dog meddele de til vandløbet grænsende ejendomme ret til vanding af egne jorder, for så vidt dette kan ske uden skadelig forringelse af vandløbets vandføring. Et sådant krav vil det imidlertid ofte være vanskeligt at opfylde på den årstid, sommertiden, hvor vandingen skal foregå. Navnlig på øerne er sommervandføringen ringe. Der er nu

ved at udvikle sig en praksis for sagernes behandling efter den nye lov enten ved afgørelser for amtsvandinspektørerne eller ved beslutninger fra vandløbsretterne.

I juni 1949 kunne det for statsmidler oprettede og indtil videre på *Asmild landbrugsskole* opstillede forsøgs-vandingsanlæg tages i brug. De egentlige vandingsforsøg påbegyndes i sommeren 1950.

Kunstig vanding med system af mindre spredere.

Teknisk afdeling har i forståelse med mose- og engafdelingen og hedeselskabets vandingsudvalg og på initiativ af Svendborg og Omegns Landboforening arrangeret 3 *kunstvandingdemonstrationer på Fyn*, nemlig ved Serup i nærheden af Svendborg, ved Ballinge syd for Odense og på Parsbøllegaard syd for Bogense. I forbindelse med demonstrationerne blev der af civilingeniør *B. S. Andersen*, Viborg, holdt foredrag om »Dimensionering af vandingsanlæg, anlægs- og driftsudgifter«, af distriktsingeniør *Frode Ebert*, Slagelse, om »Problemer vedrørende fremskaffelse af de fornødne vandmængder til kunstvanding« og — skiftevis ved 3 demonstrationer — af forstander *H. Land Jensen*, Ødum, forstander *F. Heick*, Store Jydevad, og forstander *N. C. Nielsen*, Viborg, om »Foreløbige forsøgsresultater vedrørende kunstvanding«. Demonstrationerne vakte betydelig opmærksomhed i landbokredse, hvilket viste sig ikke alene ved stort fremmøde af interesserede, men også ved en række senere henvendelser om vejledning i herhenhørende spørgsmål.

Landbrugsministeriets regler for tilskud og lån er uforandrede fra det i 1948 udstedte cirkulære, og indtil videre må der derfor ses bort fra tilskud og lån til kunstvandingsanlæg til landbrugsejendomme.

Forsøgene ved Store Jyndeved. De hidtil opnåede vandingsresultater har vist nødvendigheden af at få udført vanding i et helt sædskifte samtidig og år efter år, idet f. eks. vanding til korn med udlæg og da særlig i en tør sommer kan medføre store forskelle i græs- og kløverbestanden i det følgende år. Endvidere har det vist sig påkrævet at få forsøg med forskellig gødskning ind under vandingen. Forstander Heick har derfor omlagt forsøgene således:

Et areal er inddelt i 6 marker, der dyrkes med følgende sædskifte: 1. grønjordshavre, 2. rug, 3. roer, 4. byg med udlæg, 5. græs, 6. græs. Hver mark er af en linie på midten delt i to stykker, hvoraf det ene vandes efter behov, og det andet holdes uvandet.

I hver mark er anlagt et gødningsforsøg: a. fosforsyre, kali og kvælstof, b. ÷ fosforsyre, c. ÷ kali, d. ÷ kvælstof. Der udføres meget omfattende jordbundsundersøgelser forud og igen efter 6. års forløb.

Anlægget på Hesselvig Enggaard var fra første færd tænkt benyttet til vanding i større stil, for herigennem at indvinde erfaringer vedrørende normal drift af sådanne anlæg. I tilslutning hertil har man hidtil kun benyttet store, roterende spredere, som ikke egner sig for vanding af forsøgsparceller. Der er store udslag for vanding i tørre perioder, men man savner talmæssige udtryk herfor, og søger derfor vandingen af markerne kombineret med forholdsvis simple forsøg under anvendelse af små seriespredere.

Anlægget på Asmildkloster landbrugsskole nåede stort set kun at blive prøvekørt i sommeren 1949. I sommer er der frahegnet et mindre græsningsareal, hvor der føres kontrol med udbyttet på vandet og uvandet areal. Endvidere er der planlagt forsøg med vanding af rodfrugt kombineret med ekstra tilskud af kvælstofgødning. Dette anlæg, der er særdeles godt beliggende for besøg af hedeselskabets vandingsteknikere, er dog særlig tænkt benyttet til tekniske undersøgelser og forsøg af forskellig art.

Vandingsforsøgene i Karup blev anlagt i foråret 1949 i samarbejde med Karup Kartoffelmelfabrik. Gødskningen udføres her med spildevand (frugtvand) fra fabrikken i vinterhalvåret, medens der benyttes åvand til vandingen om sommeren. I forsøgene anvendes henholdsvis 20 — 40 — 60 og 80 mm spildevand, og for sammenligning med kunstgødning kan nævnes, at 80 mm spildevand svarer til 400 kg superfosfat, 1200 kg kaligødning og 1600 kg kalksalpeter pr. ha. Ved gødskningen med spildevand er der altså en vis skævhed i næringsstoffilførslen, idet der er for lidt fosforsyre i forhold til kali og kvælstof.

Der er udsendt beretning om resultaterne af det første års forsøg.

På Asmildkloster landbrugsskole har hedeselskabet oprettet et regnvandingsanlæg. På billedet ses pumpehuset, hvorfra vandet pumpes op fra søen og videre til vandingsanlægget. Fot. 1950.

Dræningsarbejdet.

Dræningsarbejdet har også i det forløbne år været af meget betydelig omfang, idet

de af hedeselskabet fuldførte arbejder på dette område har omfattet ca. 22 200 ha til en samlet bekostning af ca. 24,5 millioner kr.

Det ser imidlertid ud til, at højdepunktet på dette område nu er passeret.

Da disse arbejder gennem en længere årrække er gennemført i stort omfang, og da de er af særlig stor betydning for landbrugsproduktionen og for beskæftigelsen i landkommunerne, kan det formentlig have interesse at anstille betragtninger over, *hvad der er gennemført på dette område, og hvad der endnu er tilbage.*

Ved de af Statens Grundforbedringsvæsen, Det danske Hedeselskab og de landøkonomiske foreninger i årene 1915—35 foretagne systematiske undersøgelser blev 591 786 ha eller ca. 18 % af Danmarks landbrugsareal på ca. 3,2 mill. ha undersøgt. Heraf fandtes 24 % at være mere eller mindre vandlidende, idet 9 % blev kortlagt som våd jord og 15 % som kold jord. Herefter skulle omkring 1935 ca. 775 000 ha være mere eller mindre vandlidende. Selv om dette tal må være noget usikkert, må der dog samtidig tages hensyn til, at de områder her i landet, som anses for mest vandlidende, kun er svagt repræsenteret blandt de undersøgte arealer, ligesom senere foretagne undersøgelser i Sønderjylland har vist, at der ofte med fordel drænes arealer, som i ovennævnte undersøgelse ikke var betegnet som vandlidende. Siden grundforbedringsloven af 1933 blev vedtaget, er der med tilskud i henhold til denne lov i tidsrummet indtil 1. juli 1949 fuldført dræning af ca. 380 000 ha. Hertil skal lægges det areal, der er drænet efter den 1. juli 1949 + det arbejde, der er gennemført uden tilskud efter grundforbedringsloven eller med støtte af landvindingsloven, medens de arealer, hvor det drejer sig om omlægning af bestående dræninger, må fradrages. Det areal, der herefter stadig skulle være mere eller mindre vandlidende, bliver da af størrelsesordenen 350—400 000 ha, hvilket meget nær vil svare til arbejdet i de sidste 20 år. I de kommende år vil arbejdet med omlægningen af ældre drænsystemer vokse, men omfanget heraf er det umuligt at sige noget bestemt om. Selvom mange af de ældre dræninger med $\frac{3}{4}$ " til $1\frac{1}{2}$ " rør fungerer forbavsende godt, når de efterses, vil dette arbejde ikke blive helt ubetydeligt, idet det drænedes areal allerede i 1881 var godt 500 000 ha.

Arbejdsforhold og priser.

Prisen for dræning har i 1949 været omtrent uforandret fra året før, hvorimod den i 1950 må formodes at gå en del op. Da indekstallet for landbrugsprodukterne også er næsten uforandret, bliver der ingen forskydning i forholdet mellem dræningspris og landbrugsprodukternes værdi. Dette forhold stimulerer selvsagt dræningsarbejdet.

Vejrforholdene var gunstige for arbejdet, og der var rigelig arbejdskraft og tilstrækkeligt med rør.

Som omtalt i årsberetningen forrige år lykkedes det ikke at vinde ørenlyd for, at en eller flere af de nye rendegravningsmaskiner blev afprøvet under danske forhold for at få afgjort, om det ved an-

Tiden kræver moderne
og effektive pumper

✧ Normale pumper
seriefremstilles

✧ Specielle pumper leveres
efter kundens ønske

Skovplanter, (under Dansk Skovforenings plantekontrol), hæk- og læplanter, planter til vildtremise, årlig produktion 15 millioner.

Hjortsø's Planteskole, Svebølle.
Telefon Viskinge 20.

STATSANSTALTEN FOR LIVSFORSIKRING

ÆLDST

STØRST

Aarhus Privatbank

Stiftet 1871

Aarhus: Hovedkontor
København: Nygade 1

Aktiekapital og Reserver
andraget ca. 19,3 Mill. Kroner

Røde Drænrør

indtil 16" diameter

A/S Hvorslev Teglværk
pr. Ulstrup - Telefon 67 Ulstrup

P. M. gravemaskiner

i arbejde ved
regulering af Ryaa.
Arbejdet udført af
ingeniørfirmaet
A. Jespersen & Son,
København

PEDERSHAAB MASKINFABRIK A/S

AARHUS

Parkallé 15
Telefon 11400

BRØNDERSLEV

Telefon 450
Telegr. Cementindustri

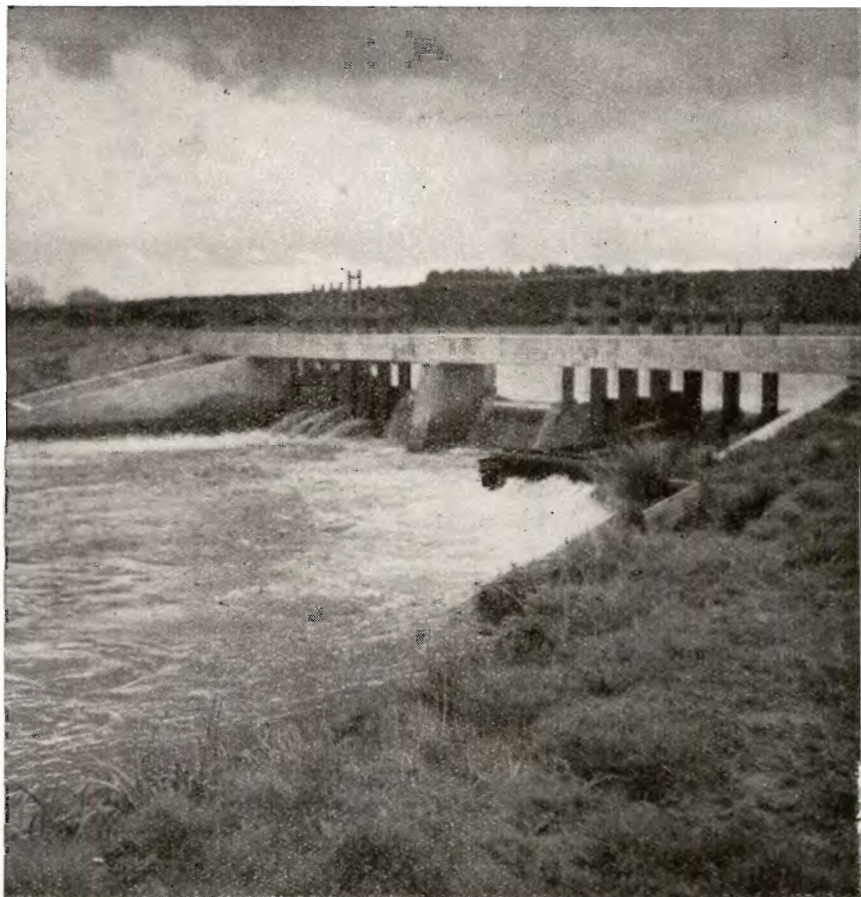
KØBENHAVN K.

Rosenborggade 1
Telefon Central 14066

AEROLIT

DANSK SIKKERHEDSPRÆNGSTOF

vendelsen af disse maskiner var muligt at opnå en nedsættelse af dræningsudgiften. Selv om det af beskæftigelsesmæssige grunde er forståeligt, at der kan næres betænkeligheder ved at støtte en mekanisering af dræningsarbejdet, er det dog næppe rigtigt at modsætte

Stemmeværket i Skernå (ved Hytten) for Sandfeld-Hesselvig vandingskanal.

sig en udvikling på dette område, idet en billigørelse af arbejdet vil medføre iværksættelse af arbejder, hvis gennemførelse bliver arbejdsskabende ud i fremtiden.

Hedeselskabet havde gerne ønsket afprøvet nogle af de maskintyper, man på forhånd måtte anse for mest hensigtsmæssige at anvende under danske forhold.

Drænes der for stærkt?

I de senere år er dette spørgsmål ofte blevet rejst. Spørgsmålet har stor interesse, thi hvis vi virkelig dræner for stærkt, vil der være mulighed for at gøre dræningen billigere. En opklaring af forholdet har også stor interesse for vandindvindingen, der flere steder har været ude for vanskeligheder.

Spørgsmålet er meget kompliceret; mange anser det for overvejende sandsynligt, at nedsivningen må være mindre i drænedede end i udrænedede jorder, men ved de hidtil af vandbalanceudvalget under Akademiet for de tekniske Videnskaber og af hedeselskabets hydro-metriske undersøgelser foretagne undersøgelser har det endnu ikke været muligt at finde noget mål for størrelsen af dræningens indflydelse på nedsivningen, bl. a. fordi klimasvingninger har en større virkning end dræningen, ligesom måleunøjagtigheden lægger hindringer i vejen. De steder, hvor en nedsættelse af nedsivningen til grundvandet kan blive særlig aktuel, er ved de store byer, herhjemme først og fremmest København. Her synes imidlertid visse erfaringer at vise, at vandværkerne kan oppumpe vandet så effektivt, at vandløbsregulering og dræning kan blive unødvendig, og så er det i hvert fald ikke afvandingen, der generer vandindvindingen.

Er det således usikkert, om det bliver muligt at føre bevis for, at dræningen virker skadeligt på vandindvindingen, kan det dog måske i denne forbindelse være grund til at anføre, at en hensigtsmæssig regulering af fugtighedsforholdene i jordbunden — gennem dræning eller andre former for detailafvanding — er et nødvendigt grundlag for en økonomisk plantedyrkning, hvorfor vandindvindingsinteresser om fornødent må vige. Vi kan jo ikke leve af vand alene; men på den anden side må en stærkere detailafvanding absolut påkrævet søges undgået, også fordi den unødvendigt fordyrer arbejdet.

Dette spørgsmål: Hvilken afvandingsgrad de forskellige kulturplanter under forskellige jordbundsforhold, det ene år med det andet, lønner bedst, kan selv sagt ikke klares helt eksakt. Forholdene i naturen er så forskelligartede, at snævre læresætninger ikke vil være gældende, men vi må have de bedst mulige holdepunkter for vor bedømmelse i de enkelte tilfælde, og kun fagfolk med virkelig erfaring bør træffe afgørelse i disse i økonomisk henseende meget vidtrækkende problemer.

Forskningsarbejde og forsøgsvirksomhed.

For at opnå øget viden og dermed større sikkerhed i arbejdet og for at give forsknings- og forsøgsvirksomheden den placering, det i kraft af arbejdets betydning er berettiget til, har hedeselskabet besluttet at udvide forsknings- og forsøgsarbejdet på hele det landøkonomisk-kulturtekniske område, der fra 1. april 1950 er samlet under afdelingen for undersøgelser og forsøg med botaniker *N. C. Nielsen* som forstander for denne virksomhed og mag. agro *Martin Olsen* som leder af forskningsarbejdet. Desuden har hedeselskabet rettet henvendelse til De landøkonomiske Foreninger, Statens Planteavl-udvalg, Landbohøjskolen og Danmarks tekniske Højskole om at ville vælge repræsentanter til sammen med repræsentanter for hedeselskabet at indtræde i et sagkyndigt udvalg for forsknings- og forsøgsvirksomhed på det landøkonomisk-kulturtekniske område.

Talmæssige oversigter

vedrørende arbejdets omfang og fordeling m. m. inden for kulturteknisk afdeling og mose- og engafdelingen.

Hedeselskabet har i 1949 arbejdet med grundforbedrings- og landvindingsarbejder, der var færdigprojekteret, under udførelse eller blev fuldført i et antal af ca. 13 800 med et interesseret areal på ca. 123 500 ha og med en bekostning af ca. 149 mill. kr., og deraf er ca. 5700 arbejder omfattende ca. 34 200 ha med en bekostning på ca. 29,4 mill. kr. i årets løb fuldførte.

Arbejdet fordeler sig iøvrigt således mellem afdelingerne:

Kulturteknisk afdeling. Arbejdsåret 1949 har ligesom de foregående år været præget af landvindingsarbejderne.

Omfanget af afdelingens arbejdsopgaver kan belyses af nedenstående sammenligning mellem de sidste 5 år. I dette tidsrum har antallet af arbejdende sager været:

1945	1699 sager
1946	1696 «
1947	1339 «
1948	1328 «
1949	1058 «

Opsummerer man størrelsen af interesseret areal og bekostning for de sager, der har været arbejdet med i årets løb — herunder 1) fuldførte sager, 2) sager under udførelse, 3) sager på beredskabsliste, 4) sager for landvindingsudvalg eller vandløbsret og 5) færdigprojekterede sager, der har været forhandlet i årets løb —, får man følgende sammenligning:

1945....	67 323 ha	87 780 078 kr.	Personale (gennemsnitlig)	103
1946....	78 159 «	101 503 261 «	«	93
1947....	82 978 «	102 808 776 «	«	76
1948....	76 271 «	92 676 837 «	«	68
1949 ..	62 445 «	78 484 951 «	«	70

Nedgangen i arbejdets omfang betyder ikke en tilsvarende nedsættelse af afdelingens arbejde, idet det foregående års højere tal for en stor del har deres årsag i vanskeligheder ved at få arbejderne fremmet på grund af restriktioner m. v., hvorfor mange sager i disse år figurerede som værende under udførelse, på beredskabslisten m. v. uden at de derved i særlig grad beslaglagde afdelingens arbejdskraft, medens tallene for 1949 i højere grad repræsenterer virkelig arbejdende sager.

Af oversigten side 194 vil det nærmere fremgå, hvorledes arbejdets omfang fordeler sig på de enkelte grupper i arbejdsåret 1949.

Mose- og engafdelingen. Under mose- og engafdelingen er der som de foregående år planlagt og gennemført den langt overvejende del af de grundforbedringsarbejder, der fuldføres her i landet, men også landvindingsarbejderne har lagt en del beslag på afdelingens arbejdskraft.

Året 1949 blev et godt arbejdsår, hvor der er gennemført arbejder af et meget stort omfang, selv om der må konstateres nogen tilbagegang i forhold til det ekstraordinært store år 1948.

Oversigt for året 1949 vedrørende kulturteknisk afdelings virksomhed.

194

	Antal sager	Interesse- ret areal ha	Bekost- ning kr.	Antal sager	Interesse- ret areal ha	Bekost- ning kr.
<i>1. Fuldførte arbejder:</i>						
A. Vandløbsreguleringer	16	6485	2.469.529			
B. Kunstige afvandinger.....	16	1547	1.447.508			
C. Rørledninger	35	275	366.473			
D. Dræninger	211	1429	1.623.562			
E. Inddigningsarbejder.....	5	1601	403.877			
F. Spildevandsledninger.....	3		6.019			
G. Kunstig vanding.....	5	42	73.958			
H. Forskellige Arbejder	6	738	205.400	297	12.117	6.596.326
<i>II. Arbejder under udførelse.....</i>				177	24.139	33.932.700
<i>III. Sager optaget på beredskabsliste</i>				19	1.565	2.778.500
<i>IV. Sager for landvindingsudvalg, vandløbsret eller lignende:</i>						
A. Løbende ved årets udgang	39	7678	10.537.250			
B. Henlagt i årets løb.....	10	240	556.000	49	7.918	11.093.250
<i>V. Sager, til hvilke projekt er udarbejdet:</i>						
A. Udarbejdet tidligere og løbende ved årets udgang.....	27	6775	9.543.850			
B. Udarbejdet tidligere og henlagt i årets løb	67	1981	2.498.550			
C. Udarbejdet i årets løb og løbende ved årets udgang	118	1581	1.952.075			
D. Udarbejdet i årets løb og henlagt	13	864	1.000.100			
E. Skitseprojekter, løbende ved årets udgang.....	5	5400	8.825.000			
F. Skitseprojekter henlagt i årets løb.....	10	105	264.600	240	16.706	24.084.175
<i>VI. Sager under projektering</i>				96		
<i>VII. Ikke forundersøgte sager</i>				47		
<i>VIII. Sager af forskellig art</i>				110		
<i>IX. Henlagte sager, hvortil der ikke har været udarbejdet projekt.....</i>				23		
Ialt.....				1058	62.445	78.484.951

Samlet oversigt over nedeselskabets mose- og engafdelings virksomhed i 1949.

Distrikts nr. og navn	Vejledninger m. m.	Areal ha	Dræningsplaner m. m.	Areal ha	Dræningsplaner m. m. afsluttet	Areal ha	Dræningsplaner m. m. henlagt	Areal ha	Vandløbsreguleringer m. m.	Areal ha	Vandløbsreguleringer m. m. afsluttet	Areal ha	Vandløbsreguleringer m. m. henlagt	Areal ha	Forsk. sager antal
I. Aalborg . . .	1	2	361	1266	186	575	45	161	38	1984	14	278	5	286	10
II. Viborg . . .	3	26	1407	4022	669	1687	212	536	62	1560	28	597	9	71	29
III. Herning . .	7	50	1217	4919	541	2207	143	538	56	1293	14	196	10	95	19
IV. Varde			1078	4287	490	1606	127	422	62	3470	21	1130	9	292	3
V. Vejle	2	30	1340	4549	582	1923	195	685	82	1465	16	235	10	61	10
VI. Odense			698	4092	355	1484	65	240	30	860	5	183			18
VII. Roskilde	2	3	411	1197	179	557	43	154	27	491	8	164	3	9	14
VIII. Aarhus . . .			740	2273	299	765	141	361	53	1806	17	443	4	58	108
IX. Haderslev . .			735	2451	357	1232	65	197	52	2456	9	108	4	29	20
X. Tønder	2	11	372	1505	176	600	53	184	46	3066	22	1551	3	135	22
XI. Aabenraa . .	18	179	571	1485	278	633	32	77	58	880	21	281	4	25	24
XII. Nykøb. F.			705	3840	257	1142	174	1039	73	1383	19	225	14	202	94
XIII. Hjørring .	6	22	1082	2721	528	1389	118	241	21	462	4	45			28
Afdelingen	70	369													
Ialt	111	692	10717	38607	4897	15800	1413	4835	660	21176	198	5436	75	1263	399

- 3) »Cirkulære til samtlige kommunalbestyrelser udenfor København og de i henhold til lov nr. 213 af 31. marts 1949 nedsatte landvæsensretter om beregning af dagpenge, befodringsgodtgørelse m. m.« af 18. januar 1950.
- 4) »Cirkulære til samtlige kommunalbestyrelser udenfor København om kommunernes pligter og beføjelser i henhold til vandløbsloven af 11. april 1949« af 2. marts 1950.

Det er hedeselskabets indtryk, at der gennem disse cirkulærer er tilvejebragt en nødvendig og påskønnet hjælp især for de nye landvæsensnævnsformænd, og at cirkulærene i høj grad har medvirket til, at overgangsvanskelighederne er bleven så små, som tilfældet har været.

Mergelvirksomheden.

Mergelselskabernes virksomhed er gået meget stærkt frem. Der er i det forløbne år dannet 29 nye mergelselskaber indenfor følgende områder:

Tylstrup-Kraghede	Ellum og omegns
Det blandede distrikt (Tønder)	Hørning og omegn
Holbøl og omegn	Galten og omegn
Bjerger herreds sydlige del	Herning og omegn
Farre og omegn	Veldal (Nr. Snede)
Oksenvad og omegn	Grundfjør-Lyngaa
Bolderslev og omegn	Sdr. Nissum
Voulund og omegn	Ikast m. fl. sogne
Viborg omegn	Løjt og omegn
Biersted og omegn	Kalø-Knebelvig landboforening
Thorning m. fl. sogne	Torруп (Guldager)
Bindslev og omegn	Aarhuseggen
Løsning og omliggende sogne	Mørke og omegn
Hem (Skanderborg)	Tversted og omegn
Rind og Gislum herreder	

Der er herefter siden krigens afslutning i 1945 ialt oprettet 61 nye mergelselskaber.

Siden krigen er der gennem mergelselskaberne udkørt følgende mergelmængder:

År	Antal selskaber	Udkørt	Statstilskud
1946—47.....	4	34.178 m ³	116.428 kr.
1947—48.....	12	125 858 m ³	348.680 kr.
1948—49.....	27	429.750 m ³	841.500 kr.
1949—50.....	44	852.449 m ³	1.108.560 kr.

Disse mergeltransporter har nu omtrent nået samme omfang som i begyndelsen af trediverne, hvor der årlig blev udkørt ca. 950 000 m³.

De enkelte selskabers virksomhed strækker sig kun over for-

*Afgravet mose under kultivering. Efter pløjningen er tilført mergel.
Til venstre er mergelen fræset ned.*

holdsvis korte tidsrum, og af nye selskaber har 16 allerede fuldført arbejdet.

De samlede omkostninger ved merglingen er siden krigen faldet betydeligt. Transportudgifterne er faldet mest, men også opgravningspriserne er gået ned.

For de fleste mergelselskaber gælder, at 1 m³ mergel kan leveres indenfor en afstand af 3 km fra lejet for en pris af 6,00 kr. og med tillæg af 15 øre pr. m³ pr. km for afstande ud over 3 km, når tilskudet er trukket fra.

I forhold til tredivernes priser, er det en stigning til ca. det dobbelte, men samtidig er afgrødepriserne steget mindst lige så meget, så forholdet mellem mergelpris og afgrødepris er omtrent det samme.

Efter indsamlede oplysninger er der af 44 mergelselskaber planlagt udkørsel af ca. 900 000 m³ mergel i det kommende år.

Undersøgelse af mergellejer.

Den systematiske eftersøgning af mergel, der under krigen blev foretaget i det sydlige og vestlige Jylland, har vist sin berettigelse ved, at man nu mange steder har kunnet anvise brugbar mergel. Disse undersøgelser havde kun til formål at fastslå, hvor der findes anvendelig mergel. I de tilfælde, hvor der bliver tale om at udnytte et leje, må der foretages en nærmere undersøgelse ved dybdeboring.

Det store behov for mergel til forsyning af mergelselskaberne har medført, at der hele året har måttet arbejdes med ekstra mandskab for at overkomme de mange anmodninger om dybdeboring.

Arbejdet er da også blevet af et betydeligt større omfang end på noget enkelt år tidligere, idet der er foretaget dybdeboring i 111 mergellejer med et samlet indhold af ca. 2 500 000 m³ brugbar mergel, der fordeler sig i de forskellige amter som vist på side 200.

Tillige er der i et tilfælde foretaget dybdeboring efter teglværksler på ca. 10 ha.

Mergelsøgning med prøveudtagning (forundersøgelse) har været foretaget på 64 forskellige steder i Jylland, Fyn og på Sjælland.

Fordeling af fragttilskud.

Statens bevilling af tilskud til lettelse af mergel- og kalktransport i finansåret 1949—50 var oprindeligt 1 550 000 kr., men blev i årets løb forhøjet først med 500 000 kr. og henimod årets slutning yderligere med 300 000 kr., således at der ialt for året var bevilget 2 350 000 kr.

Dette tilskud blev fordelt på følgende måde:

Til transport af kalk	pr. bane	704.867,64 kr.	til	107.972 tons
«	«	138.428,64	«	18.486
«	«	119.084,62	«	54.842
«	«	1.162.170,11	«	977.762
»	«	193.628,73	«	86.131
		<hr/>		
		2.318.179,44 kr.	til	1.245.193 tons
		Adm. 33.526,76	«	
		<hr/>		
		Ialt	2.351.706,20 kr.	

Ansøgninger om tilskud til transport af mergel og kalk er — særlig på grund af de mange nye mergelselskaber — indgået i stadig

Amt	Antal lejer	Mergelens art	Anslået mergel- mængde m ³	Indhold af kuls. kalk i tørstoffet %
Aalborg	3	Yoldialer	140.000	25—35
	5	Lermergel	98.000	30—45
Hjørring	6	Yoldialer	148.000	25—30
	5	—	93.000	15—25
	2	—	10.000	8—15
Randers	1	Stenfri lermergel	44.000	52
	3	Morænermergel	31.000	40—50
Ribe	1	Stenfri lermergel	19.000	41
	13	—	242.000	25—35
	3	—	54.000	10—20
Ringkøbing	2	Stenfri lermergel	96.000	55—60
	2	—	18.000	40—50
	3	—	71.000	25—35
	1	Morænermergel	22.000	40
	9	—	105.000	25—35
	1	—	15.000	23
Skanderborg	2	Stenfri lermergel	37.000	50—55
	2	—	45.000	35—45
	1	—	14.000	30—35
Vejle	1	Stenfri lermergel	45.000	40—45
	1	Morænermergel	28.000	20—25
	7	—	142.000	12—20
	1	Mosekalk	24.000	70
Viborg	1	Stenfri lermergel	22.000	45—50
	1	—	18.000	44
	5	—	195.000	30—40
Aarhus	1	Stenfri lermergel	24.000	45—50
	1	—	36.000	35—40
Aabenraa	5	Morænermergel	111.000	25—30
	1	—	70.000	24
Haderslev	2	Morænermergel	31.000	39
	3	—	75.000	25—30
	1	—	15.000	20—25
Tønder	1	Morænermergel	10.000	40—45
	7	—	94.000	30—40
	3	—	95.000	25—30
Odense	1	Mosekalk	13.500	75—85
	2	Palæozænermergel	35.000	55—60
Svendborg	1	Mosekalk	30.000	75

stigende omfang, i finansåret 1948—49 var beløbet 2 200 000 kr., hvoraf 150 000 kr. blev overført til finansåret 1949—50, og i dette år 2 577 028 kr., hvoraf 375 321 kr. må overføres til 1950—51.

Der er i henhold til landbrugsministeriets regler af 14. marts 1949 i tilskud til transport af mergel direkte fra lejet ydet 12 øre pr.

ton pr. km for en afstand af 15 km fra lejet. For transport fra 15—30 km 8 øre pr. t pr. km og for transport der ud over 4 øre pr. t pr. km. Tilskudet kan dog ikke andrage mere end halvdelen af den virkelige kørselsudgift.

Til transport af kalk er ydet 10 øre pr. ton pr. km for indtil 15 km, derefter 2 øre pr. ton pr. km for resten af vejen.

Tilskud til transport på bane og skib er ydet med $\frac{7}{10}$ af den virkelige fragt efter fradrag af den forbrugerne i hvert fald påhvillende mindstefragt, der andrager 60 øre pr. ton for mergel og 2 kr. pr. ton for kalk. Til udkørsel fra station eller havn er ydet 30 øre pr. ton pr. km for de første 5 km og 10 øre pr. ton pr. km for resten af vejen.

Kalktrangsundersøgelser i forbindelse med merglingsplaner.

Med udsendelse af beretning og merglingsplan til de enkelte lodsejere og tabellarisk oversigt over resultaterne til mergelselskaberne er der i 1949 afsluttet kalktrangsundersøgelser for 1705 ejendomme under 14 mergelselskaber. Endvidere er der udført kalktrangsundersøgelser for 102 spredte ejendomme udenfor mergelselskaberne, hvoraf 45 for Statens Jordlovsudvalg i Sønderjylland.

De således undersøgte arealer udgør 17 507 ha, hvoraf 8709 ha eller ca. halvdelen er betegnet som kalktrængende. Fra de nævnte arealer er der udtaget og undersøgt 18 122 jordprøver. Til afhjælpning af kalktrangen er beregnet at medgå 80 551 tons kulsur kalk.

Omfanget af kalktrangsundersøgelser i årene siden 1939 fremgår af følgende tabel:

	Antal undersøgte ejendomme		Areal ha	Antal jordprøver
	for mergel- selskaber	for private		
1939.....	3180	94	34.022	32.975
1940.....	158	24	3.317	3.090
1941.....	218	54	4.551	4.514
1942.....	175	53	2.270	2.776
1943.....	87	63	3.274	3.540
1944.....	33	47	1.650	1.943
1945.....	34	57	2.077	2.304
1946.....	152	39	3.286	3.503
1947.....	722	66	8.802	8.009
1948.....	1404	91	17.195	15.938
1949.....	1705	102	17.507	18.122

Det ses heraf, at antallet af enkeltvis undersøgte ejendomme holdt sig på omtrent samme højde under krigen, medens undersøgelserne for mergelselskaberne stort set gik i stå, idet udkørslen af mergel gennem selskaberne blev standset, og der mangler betydeligt, inden undersøgelserne kommer op på omfanget fra før krigen. En væsentlig del af kalktrangundersøgelserne for mergelselskaberne udføres i øvrigt nu af de lokale konsulenter.

(Fortsættes.)

Repræsentantvalg til Det danske Hedeselskab

I henhold til Det danske Hedeselskabs vedtægt skal der i år foretages valg af 19 medlemmer til selskabets repræsentantskab.

I vedtægtens § 6, der som bekendt vedtoges i ændret form på årsmødet i Sønderborg i 1947, hedder det om reglerne for valg til repræsentantskabet således:

»12 af repræsentantskabets medlemmer vælges for 3 år ad gangen af repræsentantskabet, der selv bestemmer, hvornår valget skal foregå og om et eller flere af disse valg kan udsættes.

39 repræsentanter vælges blandt selskabets medlemmer for 6 år ad gangen og skal på den tid, valget finder sted, have bopæl i følgende kredse: 3 i Hjørring amt, 2 i Aalborg amt, 2 i Thisted amt, 3 i Viborg amt, 3 i Randers amt, 3 i Aarhus og Skanderborg amter, 3 i Vejle amt, 3 i Ringkøbing amt, 3 i Ribe amt, 1 i Odense-Assens amter, 1 i Svendborg amt, 1 i København, 1 i København-Roskilde amter, 1 i Frederiksborg amt, 1 i Holbæk amt, 1 i Sorø amt, 1 i Præstø amt, 1 i Maribo amt, 2 i Aabenraa-Sønderborg amter, 2 i Haderslev-Tønder amter og 1 på Bornholm.

Alle selskabets medlemmer er berettiget til at deltage i ethvert valg af de 39 repræsentanter, når de har betalt bidrag for det kalenderår, i hvilket valget foregår, eller er livsvarige medlemmer. Ethvert medlem har een stemme.

Hvert 3ie år afgår henholdsvis 20 og 19 af de 39 repræsentanter i overensstemmelse med en af repræsentantskabet på årsmødet i 1947 fastsat afgangorden. Genvalg kan finde sted.

Afgår en af de således valgte 39 repræsentanter, inden hans

funktionstid er udløbet, kan repræsentantskabet vælge et af selskabets medlemmer i samme kreds til at fungere i tidsrummet indtil det førstkommende almindelige valg i den pågældende gruppe.

Når almindelige valg skal finde sted i den efter tur afgående gruppe, sendes *der med et i august måned udgående hæfte af tidskriftet stemmesedler* til alle selskabets medlemmer, hvorhos der i tidsskriftet gives meddelelse om, hvilke repræsentanter, der skal afgå, hvor mange der skal vælges, og i hvilke kredse disse skal være bosiddende, samt om, at *der ikke må stemmes på flere i hver enkelt kreds, end der skal vælges i denne, og at der kun kan stemmes på medlemmer af selskabet.*

En stemmeseddel er kun gyldig, når den, udfyldt i overensstemmelse med foranstående og forsynet med tydelig angivelse af stemmegiverens navn og bopæl, indsendes til selskabets hovedkontor inden den påfølgende 15. september.«

Der skal herefter i år foretages valg af 19 repræsentanter, nemlig 1 i Aabenraa-Sønderborg amter, 1 i Aalborg amt, 2 i Aarhus og Skanderborg amter, 1 i Haderslev-Tønder amter, 2 i Hjørring amt, 1 i Randers amt, 1 i Ribe amt, 1 i Ringkøbing amt, 1 i Thisted amt, 1 i Vejle amt, 1 i Viborg amt, 1 i Odense-Assens amter, 1 i Frederiksborg amt, 1 i Holbæk amt, 1 i Sorø amt, 1 i Præstø amt, 1 i Maribo amt.

De afgående repræsentanter er:

Aabenraa-Sønderborg amter:

Konsul, direktør *Kr. Hansen*, Aabenraa.

Aalborg amt:

Rentier *N. C. Nielsen*, Villa Bakkely, Langholt .

Aarhus og Skanderborg amter:

Direktør *E. Faber*, Ry Nørskov, Ry (der har meddelt, at han ikke ønsker genvalg), og
proprietær *Arentoft*, Kysinggaard, Odder.

Haderslev-Tønder amter:

Amtsrådsmedlem, gårdejer *Jens Hørlick*, Skodborg.

Hjørring amt:

Husmand *J. Libak Hansen*, Agdrup, Taars, og 1 medlem i stedet for afdøde folketingsmand *Vanggaard*.

Randers amt:

1 medlem i stedet for afdøde kammerherre *A. Mourier-Petersen*.

Ribe amt:

Gårdejer *Søren Johansen*, Holsted.

Ringkøbing amt:

Gårdejer *Jens Hagelskjær*, Brandkjærgaard, Ilskov.

Thisted Amt:

1 medlem i stedet for gårdejer *N. Møller Holm*, Vust, der trak sig tilbage i 1945.

Vejle amt:

Kammerherre, hofjægermester *F. Neergaard*, Tirsbæk.

Viborg amt:

1 medlem i stedet for afdøde godsejer *Kieldsen*, Lynderupgaard.

Odense-Assens amter:

Forstander *Johs. Petersen-Dalum*, Dalum landbrugsskole, Hjallese.

Frederiksborg amt:

Proprietær *C. F. Lassen*, Islebjerggaard, Frederikssund.

Holbæk amt:

Gårdejer, kreditforeningsdirektør *Aksel Jensen*, Tømmerup, Kalundborg.

Sorø amt:

Godsejer *S. Dahl*, Catrineholm, Slagelse.

Præstø amt:

Forpagter *H. Fabricius*, Nysø, Præstø.

Maribo amt:

Stamhusbesidder, hofjægermester *J. C. V. V. Grandjean*, Venerslund, Nr. Alslev.

— — —

I vedtægtens § 5 hedder det, at repræsentantskabets medlemmer vælges blandt selskabets medlemmer efter reglerne i den foran citerede § 6, dog kan selskabets tjenestemænd ikke vælges til eller være medlemmer af repræsentantskabet.

Forslag til nyvalg og genvalg modtages af hedeselskabet indtil 1. august. De modtagne forslag vil blive offentliggjort i et i august udkommende nummer af Hedeselskabets Tidsskrift.

Jordbrugskalk

Rå kalk — findelt rå kalk — pulveriseret jordbrugskalk
Skandinavisk Kalk- & Kridtindustri,
Hasseris — Aalborg. Telf. Aalborg 9253. Rigstelf. 21
Kalkværket: Telf. Gug 10 — Station: Gug

Alt i cementvarer,

rør i alle gængse størrelser efter ingeniørf. normer.

Tjæreborg cementstøberi.

Hurtig levering. Telefon 21. Reel betjening.

AKTIESELSKABET

SKARREHAGE MOLERVÆRK

Nivaagaard Teglværk

Niva telefon nr. 9

DRÆNRØR . MURSTEN . TAGSTEN

Kaas- Briketter

Hovedforhandler:

Nordjyllands
Kulkompagni

Nørresundby
Telefon 4227 - 4228

Fabrik: Kaas
Telf. Kaas 11

A. Philipsen & Co.

Sct. Mathiasgade 58 . Viborg

Elektriske Anlæg
Vandværksanlæg

Telefon 173 og 174

HAMMERUM HERREDS

Spare- og Laanekasse

Herning - Telf. 10 . 314

Østergade 6

Kontortid: 10-12,30 og 14,30-17

Røde — 2"—12" — Drænrør.

Forlang tilbud.

Akts. Frederiksholms Tegl- & Kalkværker.
Rosenørnsallé 18. — København V. — Central 282.

Kjellerup Betonvarefabrik

ved I. T. BIRK . Telefon 45 Kjellerup
Efter kl. 17: Rødkjærbro telefon 14

Fører kun Δ mærkede varer.

Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres.

Forlang tilbud

Katalog sendes

gratis paa

Forlangende

STRYG elektrisk . . .

A/s Fiskbæk Briketfabrik

Herborg 12

SPRIT
til teknisk Anvendelse.

ANDELSBANKEN

A. m. b. A.

HOVEDKONTOR: KØBENHAVN

29 afdelinger og 64 kontorer i provinsen

Andelskapital og reserver ca. 43 mill. kroner

Brønderslev Cementstøberi

Telefon 34 Brønderslev
v/ **Søren Nielsen**

er altid leveringsdygtig i
såvel landbrugsrør som
mufferør i alle dimensio-
ner. - Dansk Ingeniørfor-
enings normer.

Røde Drænrør

fra 2"-12" have
altid på lager.
Forlang tilbud.

» **Sofienlund** «
Teglværk.

Telefon 10 Ulstrup.

Skive Discontobank

Kontortid 9-12 og 2-5

Filial i Haderup

Viborg Byes og Omegns Sparekasse

Telefon 1400 (3 lin.)

Sct. Mathiasgade 68
Kontortid: Kl. 9-15

J. CHR. PETERSENS PAPIRHANDEL A/S

Hvælvingen
ved Nikolaj Taarn
KØBENHAVN K.
Telefon Central 248

Hovedforhandler
af statens papir

Røde drænrør 2"-12"

● Fredenshøj
● Teglværk
Aabenraa . Telefon 2127

A/s De forenede Teglværker
EGERSUND TELEFON 13 og 14
LEVERER TEGLVARER OVER HELE LANDET

SKOVFRØKONTORET

JOHANNES RAHN & SØN NORMASVEJ 21 · KØBENHAVN-VALBY · TELF. VALBY 2

Leverer alle Arter Skovfrø efter forudgående Undersøgelse ved Statsfrøkontrollen i København samt med nøje Angivelse af Proveniens. — Prislister sendes paa Forlangende.

FRØKONTORET

(for undersøgt markfrø)

— Grundlagt 1887 —

KOLDING

Telefon 43

A/S Skive Markfrøkontor

Grundlagt 1896

Telefon 94 Skive

FRØAVL - FRØHANDEL

PALUDANS

PLANTESKOLE

· · KLARSKOV · ·

130 tdr. land

Skovplanter,
hæk- og hegnplanter,
allétræer

Forlang prislister

TELEFON KLARSKOV NR. 9

Hulkjærhus Planteskole

RØDKJÆRSBRO

Telefon Ans 25

Planter til skove,
læhegn og have

Herning Hede- & Discontobank

10-12¹/₂, 2¹/₂-5

Telefon 5 · 273 · 790

Sophus Berendsen A/S

V. Farimagsgade 41 · København V.

Kannikkegade 18 · Aarhus

ALT I ENTREPRENØRMATERIEL

Leverandør til Hedeselskabet

Varde Bank

Esbjerg afdeling

Kongensgade 62
og fiskerihavnen

Fræsning

af eng og mose samt pløjning
og grubning af planteriller;
udføres med nye maskiner.

Vagn Jensen,

Vesterlund.

Telefon Vester 31 u.

Randers Planteskole

v. Petri Petersen

Telefon 423

Alt i haardføre
og veludviklede planter
til have, mark og skov

Frøavlscentret

HUNSBALLE

Holstebro · Tlf. 5:3

Frøavl og frøhandel

Rødkjærsbro Cementvarefabrik

ved I. T. BIRK · · · · · Telef. Rødkjærsbro 14

Fører kun Δ mærkede varer.

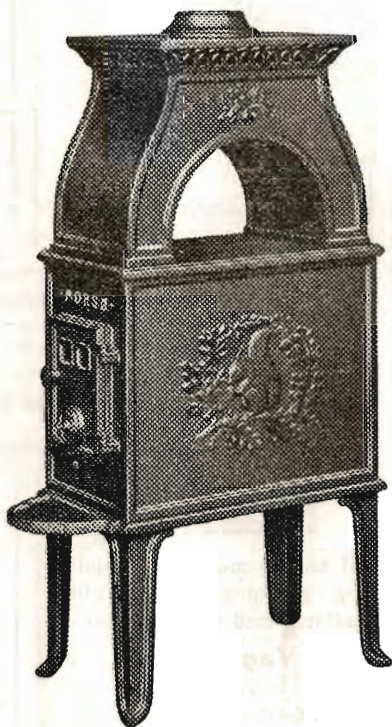
Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres.

FORLANG TILBUD

Trifoliums Frø

giver stor Høst.

Marsø Støbeegods

AKTIESELSKABET
N.A. Christensen & Co.
KGL HOFLEVERANDØR

NYKØBING MORS

Redaktionsudvalg: Afdelingsleder, civilingeniør J. Parbo (formand),
afdelingsleder, skovrider B. Steenstrup og botaniker N. C. Nielsen.

Redaktør: Har. Skodshøj.

Carlo Mortensens Bogtrykkeri, Viborg